SIFIR

ÇAĞDAŞ MİZAH DERGİSİ

MAYIS 1984 SAYI : 9 100 LİRA

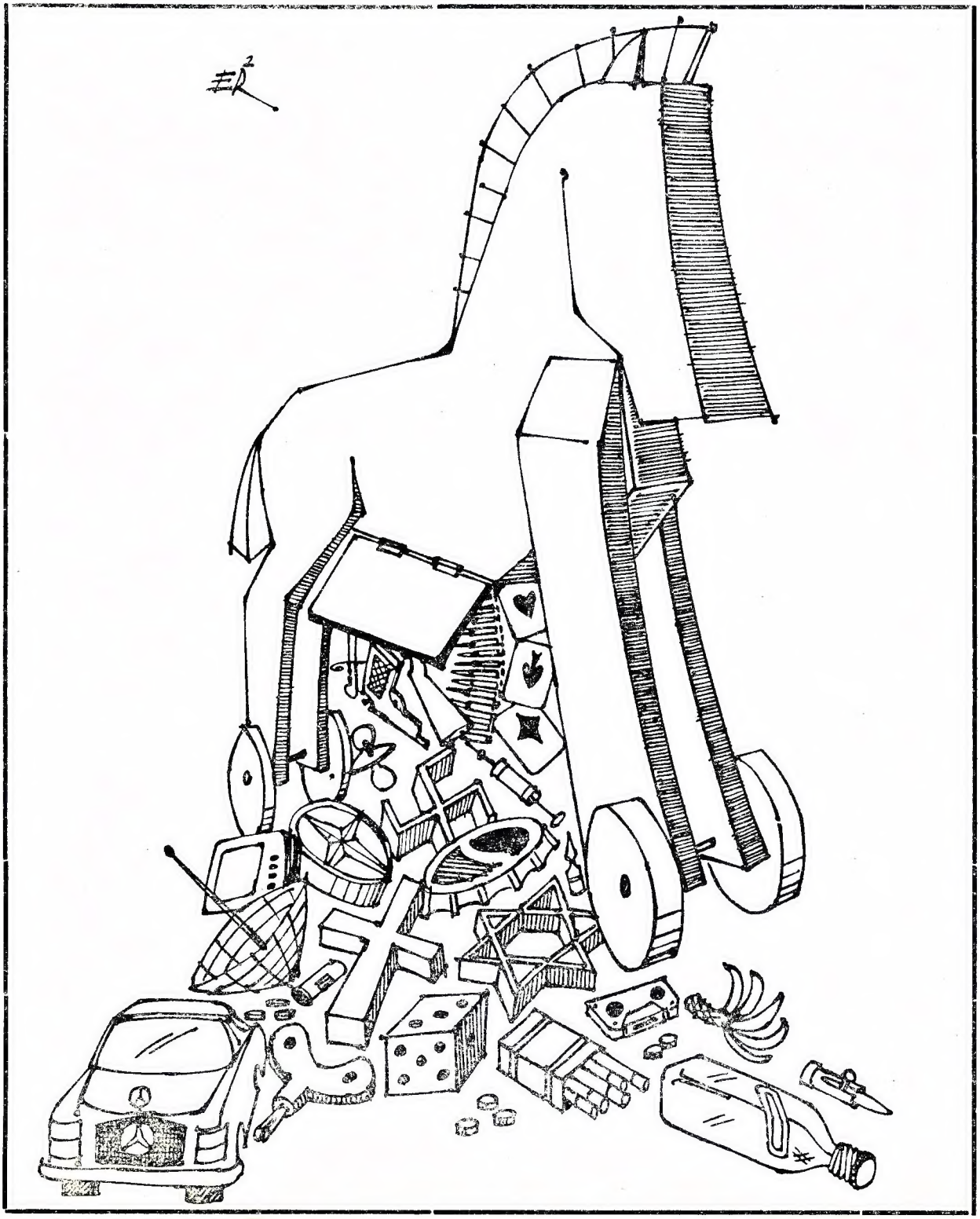

1. KARİKATÜR YARIŞMASI

Çizer arkadaşların isteği üzerine «SANSÜR» konulu karikatür yarışmamıza katılma süresi 1 Haziran 1984'e uzatılmıştır.

Konu : SANSÜR

«Yaşamımızın ayrılmaz bir parçası. Her anımızda onun boğucu etkisini hissetmiyor muyuz? Evde ana - baba sansürü, okulda öğretmen sansürü, sosyal yaşamda toplum sansürü, evlilikte karı - koca sansürü, ayıp sansürü, terbiye sansürü... Olumlu - olumsuz, sonuçlu - sonuçsuz binlerce sansür. Kısaca hayatımız sansür.

Sürekli üzerimizde olan bu boğucu baskının zincirlerini kırmayı başaramazsak bile, bir an gereksizliklerini anımsayarak gülümseyebilmek için bu konuyu seçtik. Karikatürcüleri belli bir konuda çizmeye zorlamakla sansür uyguladığımızın bilincindeyiz. Ama bir Abdülhamit, bir TRT ve diğerleri... Tarih, büyük sansürcülerle dolu. Çizerler de kabul edeceklerdir ki sansür, en sansürsüz konudur.»

Son katılma tarihi : 1 Haziran 1984

Seçici Kurul : (Alfabetik sıra ile)

Ferruh DoĞAN
Tan ORAL
Turhan SELÇUK
Haslet SOYÖZ
Tonguç YAŞAR
Sait MUNZUR - Sıfır temsilcisi

Ödüller : 1. 30.000 TL. ve Plaket
2. 20.000 TL. ve Plaket
3. 10.000 TL. ve Plaket

Bazı kuruluşlar da yarışmaya özel ödül koymuşlardır.

Yarışmaya katılmak isteyenler, şartnameyi 500 TL. karşılığında Sıfır dergisi Akay Caddesi No. 25/8 Küçükesat Ankara adresinden alabilirler. Şartname ederi 14 17 55 numaralı posta çeki hesabına da yatırılabilir.

Yarışmacılar şartnamede kendilerine ayrılmış kısmı kesip karikatürlerinin arkasına yapıştırmalıdır.

SIFIR'A ABONE OLUNUZ

Dergimiz, dağıtım güçlüklerinden dolayı büyük şehirlerin dışındaki yerlere ulaşamamaktadır. Bu nedenle, okurlarımız yazın gittikleri yerlerde Sıfır'ı bulamayacaklardır.

Dağıtım sorununu çözene dek, okurlarımıza abone olmalarını öneriyoruz. Bunun için herhangi bir postaneden 14 17 55 numaralı posta çeki hesabımıza :

Üç aylık	300 TL.
Altı aylık	600 TL.
Bir yıllık	1200 TL.

yatırmanız yeterlidir. Derginiz adresinize düzenli olarak postalanacaktır. Posta çekindeki yatıranın kimliğine ayrılan kısmın okunur bir şekilde doldurulmasını rica ediyoruz.

SIFIR'IN ESKİ SAYILARINI EDİNMEK İSTEYEN OKURLARIMIZA

Eski sayılarımızı alamayan okurlarımız bunları nasıl edinebileceklerini soruyorlar. İkinci sayı maalesef elimizde hiç kalmamıştır. Diğer sayıları ederi kadar pul yollayarak veya 14 17 55 numaralı posta çeki hesabımıza parasını yatırarak isteyebilirsiniz. Posta çekinin bize gelen kısmına hangi sayıları istediğinizi belirtmelisiniz. 1. ve 3. sayılarımız 50, diğerleri 75 liradır.

100 LİRAYA DAİR...

Daha söyleyecek çok sözümüz çizeceğimiz çok karikatür var. Sıfır, yaşamak istiyor anlayacağınız. Bu nedenle 100 liraya aldınız 9. sayımızı...

SIFIR'dan

Son zamanlarda çok sayıda yeni dergi çıkmaktadır. Bunların bir kısmı gençlik sorunlarıyla ilgili yayın yapmaktadır. Önceden beri tutarlı bir doğrultusu olan kimi dergiler de «gençliği kucakladığını» iddia etmektedir. Gençliğe yönelik yayınlara temelde olumlu bir şekilde bakmak gerekmektedir.

Bu dergilerin gençlik sorunlarına yaklaşım konusunda kimi ortak yanlar taşıdıkları ileri sürülebilir. Sözü edilen dergiler sadece okuyan gençlikle ilgili oldukları izlenimini vermektedir. Halbuki ülkede öğretim kurumlarının dışında bir sürü genç vardır. İkinci olarak bu dergiler Türkiye'de eğitim düzeyinin nispeten daha iyi olduğu öğretim kurumlarına ilişkin yayın yapmaktadır. Sanki yüksek öğretimin sorunları sadece o kurumlarda yaşanmaktadır. Adı olumsuza çıkmış üniversitelerde sanırsın 1980'ler yaşanmamaktadır. Üçüncüsü yüksek öğretim gençliğinin öne çıkarılan sorunlarının dışında sorunları yokmuş gibi bir eğilim görülmektedir. Kız erkek arkadaşlığı, kantinlerin durumu, kahvelere kızların rahat girememeleri abartılarak işlenmektedir. Bu sorunlara yaklaşımlar belki de kimi noktalarda resmi tutumla çakışmaktadır. Dolayısıyla bazı yönleri itibariyle bu dergilere «sosyal içerikli magazin dergisi» demek pek de yanlış olmayacaktır.

Yüksek öğretim gençliğinin sorunları bir mutena semt gencinin bireysel sorunları değildir. Türk üniversitelerinde geleneksel çevrelerden gelmesine karşın toplumcu düşünceleri terennüm eden insanlar da vardır. Kırsal kökenli gençlerin toplumsal düşüncelere ulaşmasının önündeki engellerden biri de ahlaki sorunları algılayış biçimidir. Bu dergiler sözü edilen konuda olumsuz işlevlerini hakkıyla yerine getirmeye adaydır. İlerici kimi değerlendirmelerin gelenekçi bir şekilde kavratılmasına yardımcı olma bir anlayış yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de ilerici düşüncenin gelenekselleşmiş doğrultusu konusunda kuşku yaratıcı eğilimler dergilerde yoğun şekilde somutlaşmaktadır. Bunun bir parmak ötesi «Fena Halde Leman» ve «Haco Hanım Vay» romanlarına hayranlıkla yaklaşmaktır. Zaten çoğu kişinin eşcinsellik olayına olağanüstü hoşgörülü yaklaşırken, diğer konularda oldukça katı olmalarının öğretici yanları vardır. Bir anlamda böylesi değerlendirmeler yüksek öğretim gençliğinin temel sorunlarını gözardı etmeye yaramaktadır.

Bu dergiler aynı zamanda aktüel olanı kullanmayı denemektedir. YÖK sorunu onun için gündemde tutulmakta, aykırı konular onun için abartılmaktadır. Gençliğe yönelik magazin dergilerinden daha modern bir görünümle karşılaşılmaktadır. YÖK sorunu dışında üniversitelerde öğretim sorunuyla pek ilgilenilmemekte, çağdışı olarak nitelenebilecek bazı somut öğretim olayları üzerinde hiç mi hiç durulmamaktadır. Belki bu durum Türkiye'nin daha modern öğretim kurumlarıyla ilgili olmalarından kaynaklanmaktadır. Sözü edilen dergiler, YÖK saplantısını atıp üniversite olayına bir bütünsellik çerçevesinde ve tarihsel gelişimi içinde kapsayıcı olarak baktıkları taktirde anlamlı tahliller yapabilirler.

Gençlik, ülke insanlarının en dürüst ve en tutarlı kesimidir. En büyük acıyı onlar yaşadılar. Hangi düşünceyi benimsemiş olurlarsa olsunlar, bu gepegenç insanlar düşüncelerinin maliyetine katlandılar. Gençlik kesimine yaklaşırken olağanüstü titiz ve dikkatli davranmak gerekli. Çünkü bunlar boş zaman faaliyeti olarak bakamadıkları düşünceleri hayatlarının bir parçası haline getirmek istiyorlar. Orta yaşlı ve yaşlılar gibi yeni şartlara kolaycacık uyamıyorlar.

Gençlik konusu değerlendirilirken öncelikle onların insan olduğu perspektifini kaybetmemek gerekiyor. Gençlerin yüksek öğretimde bazı çalışmaların üretilmesi için malzeme olarak kullanılması üzerinde özellikle durulmalıdır. Acaba dergiler gençliğe talep elastikiyeti esnek bir pazar şeklinde mi bakıyorlar? Bu insanlarla birlikte çalışanların gençlere insani bir şekilde yaklaşmadıkları nedense hep ıskalanıyor.

Herşeye karşın bu dergiler aynı çizgide bir süre gideceğe benzemektedir. Netice-i kelâm, aynı minval üzere devam.

SIFIR

AYLIK MİZAH DERGİSİ

Yıl : 1 Sayı : 9 Mayıs 1984

Sahibi - Yazı İşleri Müdürü :

FATMA MUNZUR

Yayın Yönetmeni :

SAİT MUNZUR

Grafik :

ABDULLAH ÖZKARA

Düzeltme :

SEMA ABAYHAN

Abone koşulları :

Üç aylık 300 TL.
Altı aylık 600 TL.
Bir yıllık 1200 TL.

Abone ücreti, SIFIR'ın 14 17 55 numaralı Posta Çeki hesabına yatırılabilir.

İLAN TARİFESİ :

Arka kapak : Tam sayfa : 35.000 TL. (Arka kapağa konulacak ilanların tam sayfa olması zorunludur.)

Kapak içi : Tam sayfa : 25.000 TL.
1/2 sayfa : 13.000 TL.
1/4 sayfa : 7.000 TL.

Diğer sayfalar : Tam sayfa : 20.000 TL.
1/2 sayfa : 10.000 TL.
1/4 sayfa : 5.000 TL.

Adres :

Akay Caddesi No : 25/8

Küçükesat - ANKARA

Telefon : 18 71 53

Dizgi - Baskı : **Çağ Matbaası - Tel : 24 28 49**

demedim mi nazlı yarim ben sana...

İBRAHİM ÇİFTÇİ GAZİ ÜNİVERSİTESİ'NDE

Yedi TİP üyesinin ve Doğan Öz'ün katil sanığı olarak yargılanan İbrahim Çiftçi, tekrar okuluna dönmek istediğini söylemiş ve bu isteği de kabul edilmişti.

6 Mart Salı günü İbrahim Çiftçi, Gazi Üniversitesi'ni şereflendirdi. Personel Müdürü Mehmet Akif Erbaş, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersi öğretim üyesi Selami Karacan, Çiftçi'yi öğretim üyelerinin yemekhanesine götürüp ağırladılar. Daha sonra özel kalem müdürünün odasına geçen İbrahim Çiftçi, burada Gazi Üniversitesi Rektörü Şakir Akça ile başbaşa bir görüşme yapıp ziyaretini noktaladı.

Bu önemli ziyarette büyük bir eksiklik gözümüze çarptı. Bandonun eksikliği. Hiç olmazsa belediyeden istenebilirdi. O da olmuyorsa, Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü öğrencilerinden bir «Mehteran Bölüğü» oluşturulup Çiftçi'ye izzet-i ikramda kusur edilmezdi.

Çiftçi'nin bir dahaki ziyaretinde bu öneri mizin dikkate alınması şarttır. Şakir Akça'nın ve Gazi Üniversitesi'nin prestiji nasıl kurtulur sonra... Böyle birşey yapılacaksa Rektör Akça, mehteran bölüğünün «üç bıyık bükümü» sağında durmalıdır. Anımsatması bizden.

Duyduğumuza göre Gazi Üniversitesi'ne ara vermek zorunda kalan bazı öğrencilerin tekrar dönüş istekleri sudan bahanelerle redde diliyormuş. Şanslarına küssünler.

Siz de İbrahim Çiftçi gibi canayakın, sevimli çocuklar olsaydınız ne yapalım...

——oOo——

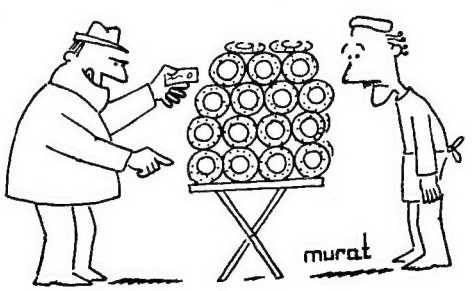

ŞAİRİN ŞİİRİ

Kimsenin önünde çıkmayan bir şapkam
önü kimsenin önünde düğmelenmeyen bir ceketim
var
şapkamın altında alnımın akı
avucun kadar
bu kimlikle ben
eğilirsem :
saygı ile eğilirim.

Haydar EROĞLU

NAMUS MU Kİ PARA?..

«Dalgalanmaya bırakılmalı ki
diyorlar para,
çürüğü çarığı varsa
ayıklansın kolayca...»
Bir yandan da
«Kızı kendi başına bırakırsan, diyorlar
ya davulcuya varır
ya zurnacıya...»
Davulculuk kolay sanılıp
basit görülüp
«Aptal»a bırakılmış galiba.
Ve galiba,
aşağılık bir uğraş sanıldığındandır ki
Aptal'a reva görülüyor daha...
Ve daha
kızlarımız engellenedursun
varmak isteyip de
istemediğimiz kocaya,
ammaaa...
Namus mu korunuyor
Vaşington'da karar alınıp da
her gün
bir parça daha kırpılıp
Tahtakale kaldırımlarında harcanıp dururken
LİRA!..
«Alışmış, kudurmuştan beterdir» dememişler mi ya :
Devam gene aşne fişneye;
ne gerek uslanmaya :
İşte şimdi de
Orta Doğu'da
sayısız bomba patlarken bebelerin başında,
fırladı gene Hazreti Dolar
biraz daha kanlanıp canlanınca...
O zaman da,
arena boğası gibi saldırganlaşıp,
ne kadar Lira soyu varsa dünyada
tek tek ırzına geçiyor
çullanıp başlarına..

Niyazi YAŞAR

Samanalti

SAİT MUNZUR

SIFIR 100 LİRA OLDU.

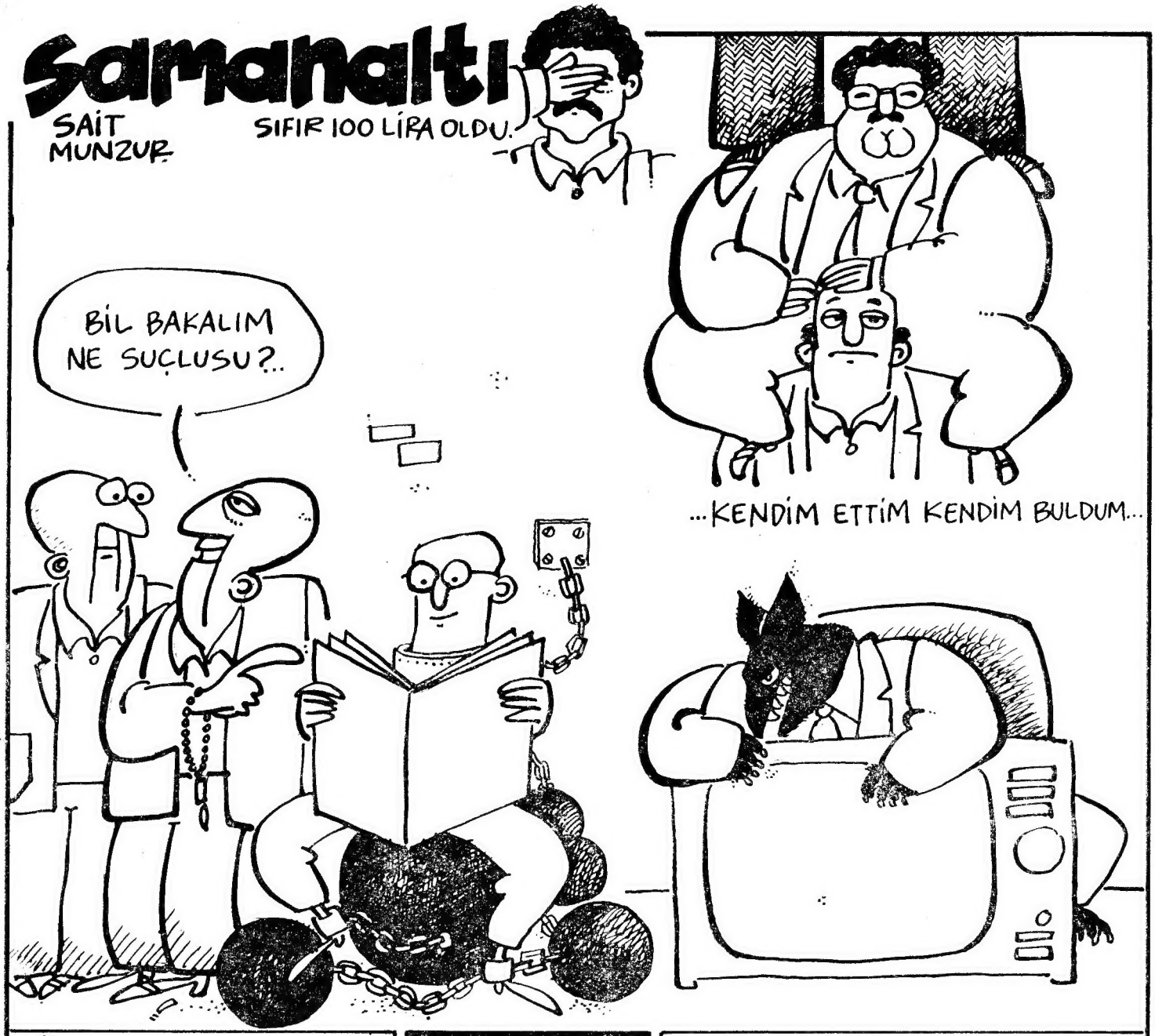

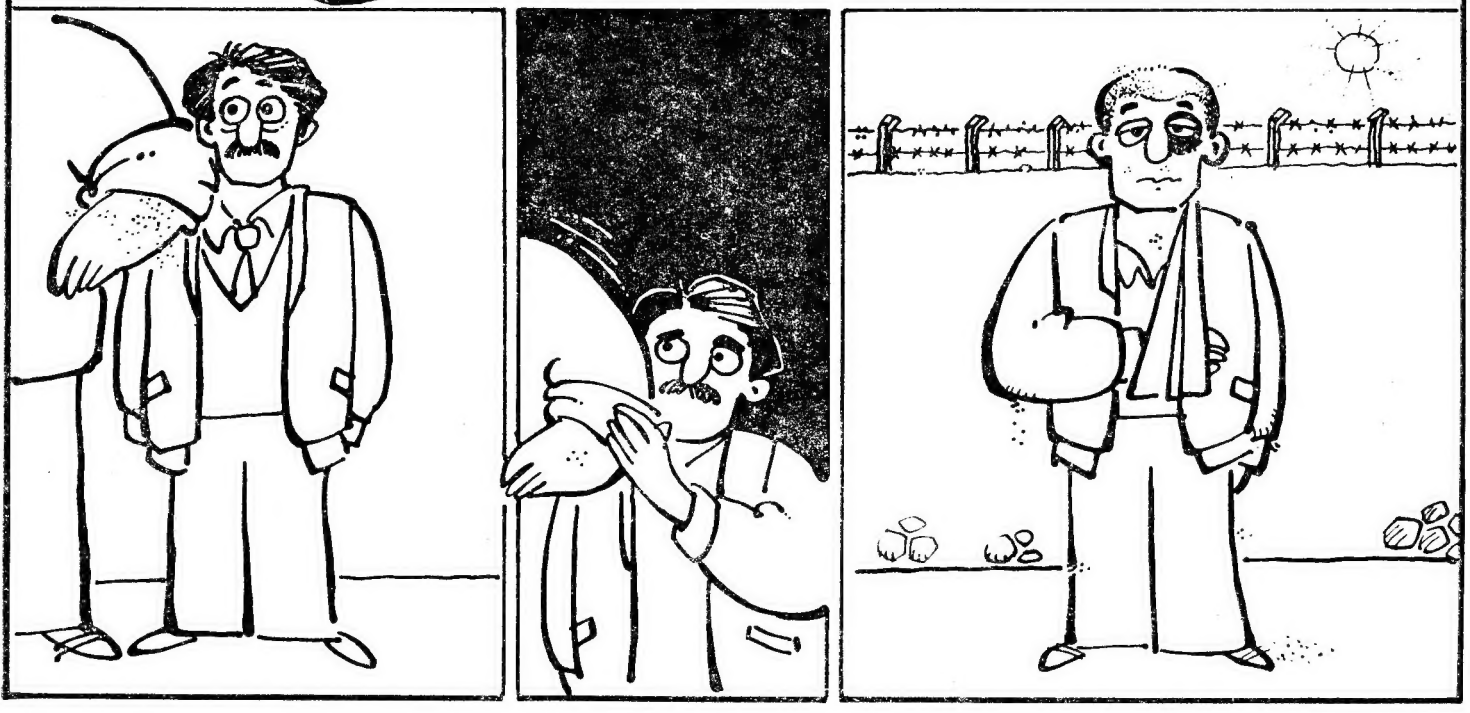

Söyleşi : **Hatice AYDOĞDU**

ERDOĞAN ÖZER

Bülent Şeren'in çizgisiyle Erdoğan Özer

«73 kuşağı karikatürcüleri bilinçli, gözüpek ve içtenliklidir. Ama bütünüyle politik bir akord uyguladıklarından, konu çeşitliliği ve çizgisel yetkinlik ikinci planda kalmıştır.»

Erdoğan Özer, 1939'da Burdur'da doğdu. Gazeteciliğe başladığı 1960 yılına dek mozaik işçisiydi. İlk karikatürü Sabah Postası gazetesinde yayınlanmıştır. Daha sonra sırasıyla Zübük, Sosyal Adalet, Demokrat İzmir, Ustura, Ekspres, Sanat Olayı ve Sıfır'da çizdi. 1966'da Kanada - Montreal'da Büyük Ödül, 1980'de Türkiye İş Bankası Birincilik Ödülü, 1982'de Yomiuri Shimbun Başarı Ödülü, O'nun çizgi ustalığını kanıtlayan bazı yarışmalardır. Evli ve iki çocuk babası olan Erdoğan Özer halen Pan matbaasında çalışmaktadır.

Mizahla Bütünleşmek Bir Yaşam Stratejisidir

*** Türkiye'yi, karikatür malzemesi açısından değerlendirir misiniz?**

Önce tarihsel durumu özetleyelim. Yeryüzünde mizah adına ne üretilmişse, hiçbirinden geri kalır yanı yoktur Anadolu gülmecesinin. Hatta hiciv alanında bir ayrıcalık tanımak bile mümkün. Öte yandan minyatür, süsleme, hat ve mimarîden yola çıkarak, ülkemizde zengin bir çizgi ve biçim birikimi bulunduğunu saptıyoruz. Bu birikime yaklaşık 130 yıl önce etkin bir çıkışla Türk karikatürü de katıldı. Bana göre üzerinde ilerleyeceğimiz nesnel/tarihsel zemin, işte bu özgün gelenektir. Yoz ve kısır sapmalara karşı, bu nesnel süreçle bütünleşip, çağdaş bir solukla karikatürümüze yeni ufuklar açmak gerekiyor. Genelde uygulanacak yöntem bu

Güncel duruma gelince, alabildiğine sancılı bir altyapı, her türlü etkiye açık, «kültür ikilemi» diyebileceğimiz bir üstyapı hemen dikkati çekiyor. Bu arada ülkemize «empoze» edilmek istenen ekonomik bir model ile bunun kılıfı olan yasal düzenlemeler de cabası. Kısaca büyük çelişkiler ve zorlamalarla yüklü bir toplum olduğumuz apaçık ortada. Bu çelişkiler kaçınılmaz olarak yeni bir bileşimi hazırlayacaktır. Çünkü diyalektik, bu çalkantılı sürecin eninde sonunda toplumcu kültür doğrultusunda gelişeceğini göstermiştir. Bu bağlamda ülkemizin güncel gerçeklikleri, herşeyden önce karikatürün işine yarayacaktır. Ama bu uğraşta en önemli nokta, güncelle kalıcı olanın çakıştığı insansal bileşkeyi kavramaktır. Özetle şunu söylemek istiyorum: Helva için her şey hazır...

*** Kent insanının mizaha daha çok gereksinmesi vardır. Sizce bunun nedeni?**

İki nedene bağlayabiliriz. Birincisi, kentlerde bilinç düzeyinin daha yüksek ve yoğun olması. Bilinçli okur, mizahı izlemek ve ona destek olmakla bir «tavır» koymuş oluyor ortaya. Daha doğrusu bir «yaşam» stratejisi» olarak mizahla bütünleşiyor. İçerdiği eleştiri, alay ve yergi ile, toplumu yönlendiren dinamikleri kavramada mizahın payı yadsınabilir mi? Kimi kof değer yargılarını sarsmada, mizahın çok etkili bir eleştirici silahı olduğu kesin değil midir? Hemen herkes, onun bir moral ve direnç kaynağı olduğunu belirtmiyor mu?

İkinci neden, özellikle büyük kentlerin çok karmaşık ve sıkıntılı bir organizma oluşundan kaynaklanıyor. Şimdi burada çarpık kentleşmeden, bunun sosyo-ekonomik sonuçlarından uzun boylu söz etmeye gerek yok. Günümüzde tam bir bunalım odağına dönüşmüş olan büyük kentlerin bu ağır ve sancılı ortamında, kişinin mizaha bir boşalım ve rahatlama aracı olarak sarılmasında şaşılacak bir yan yoktur. Zaten mizah öteden beri bu işlevi de yüklenmiştir. Ancak burada önemli bir noktayı gözden kaçırmamak gerekiyor. Çünkü mizahın işlevine ışık tutan bir ölçüt var: Sözgelimi bir karikatür, işlediği konunun temel çelişkisini vurgulamalı, dikkati dağıtıp okuru uyutacağı yerde, ilgi ve etkinliği canlı tutmalıdır. Bu ölçütün dışına çıkan mizah, kısa sürede kendi alternatifini yaratır. Mizahın iç dinamiği, beraberinde içdenetimi de getirir. Bu gerçek, mizahın asıl işlevinden uzun süre soyutlanamayacağını gösterir.

*** Mizahı salt gülmece öğesine indiren ve bu yolda ürünler veren anlayışa ilişkin düşünceleriniz?**

Çoktandır, başında «salt« sözcüğü bulunan her kavramdan korkar oldum ben. Gerçekten bir konu ya da kavramı «salt»a indirgemek, düpedüz onu soyutlamak demek. Aslına bakılırsa tam bir kısırlaştırmadır bu. Böylesi bir koşutlanmanın savunulacak bir yanı olamaz. Salt gülmece öğesine indirgenen mizah, güncelde evrenseli çağrıştırmayı tümüyle dışladığı için, ister istemez sanat-dışı kalmaya yargılıdır. Öte yandan karikatürün bir akım niteliğinde «politize» olması da önemli sakıncalar içeriyor. Çünkü

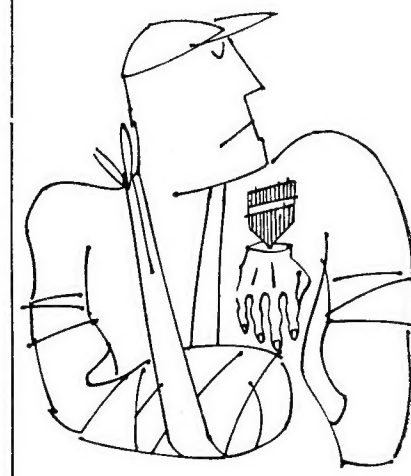

Yomiuri Shimbun Başarı Ödülü/1982

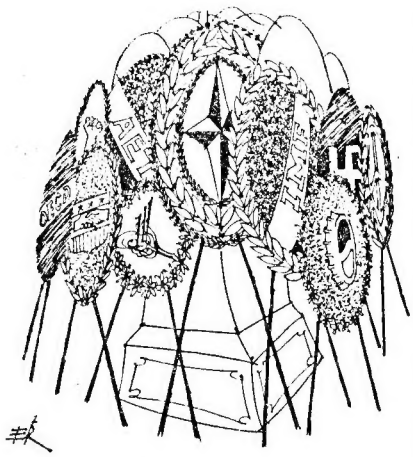

Türkiye İş Bankası - Birincilik/1980

bu eğilim, politik ortamın kesintiye uğradığı kısıtlı dönemlerde ister istemez devre dışı kalıyor. Yakın geçmişte örneklerini gördüğümüz bu tür kriz dönemlerinde karikatürün susması yeni bir atılım için «soluklanma» sayılabilir mi? Ben sanmıyorum. Çünkü bö.ylesi dönemlerde bile karikatürün söyleceği şeyler olmalı. Karikatürcünün herhangi bir nedenle «sekte»ye uğramaması için, sanatını birkaç damardan geliştirmesi gerekir. Bunu bir ödün saymak, etkinlik için elverişli ortam bekleyen «konformist» bir yaklaşım olur. Şöyle düşünelim: Sanatçı dar zamanda susmayı yeğliyecek, daha sonra başka dinamiklerin etkisiyle olağan rejim gerçekleşince hemen kaleme sarılacak. Bunu «ödün vermezlik» diye nitelemek biraz kurnazlık olmuyor mu? Özetle şunu söylemek istiyorum: Karikatürü «salt»a indirgemek, ne yönden bakılırsa bakılsın yanlış. Sanatçıda oluşan bilgi ve etkinin niteliğine göre kimi vakit «komik» öğenin, kimi vakit de «trajik» öğenin ağır bastığı karikatürler çizilebilir. Aslolan bütün öğelerin tam bir uyumla yoğurulduğu, ince, dokunaklı ve rafine bir «humoristik» bileşimdir. Gelgelelim her zaman aynı teraziyi tutturmak olası değil. Bu nedenle karikatürün işlevine ters düşmeyen içtenlikli çalışmaları desteklemek zorundayız.

*** Genç karikatürcülerimizi nasıl değerlendiriyorsunuz?**

«Genç karikatürcüler» denilince, aklımıza hemen 73 kuşağı geliyor. Sanırım siz de onları soruyorsunuz. Gerçi birçoğu usta oldu ama, o parıltılı çıkışın anısına, bu arkadaşları «gençler» diye hatırlamaya devam edeceğiz. Gerçekten, sanat tarihimizde böyle kapsamlı bir «huruç» hareketi ilk kez görülmüştü. Şimdi burada 73 atılımının nesnel koşullarını irdeleyecek değilim. Birkaç önemli saptama, sanırım sorunuza yeterli bir yanıt oluşturacaktır. 73 kuşağının birincil niteliği, Türk karikatür geleneğinin bir uzantısı olmasıdır. Bu yönüyle nesnel/tarihsel bir tabana oturduğu kesindir. Yanısıra gözüpek ve içtenliklidir. Üstelik kendi döneminin zorlu deneyimlerinden damıtılmıştır. Bu arada bazı simgelerin «tik» halini aldığı, bunun yer yer tekdüzeliğe düştüğü de bir gerçektir. Ama bu durum, hareketin yenilikçi niteliğini bozmamıştır. Fakat büyük ölçüde «politik eylem»i eksen aldığından, çizgisel yetkinlik ikinci planda kalmıştır. Hareketin yenilikçi niteliği, söz konusu «politik akord» yüzünden özgün matrisler üretmeye pek yetmemiştir. 73 kuşağının genç ustaları, şu sıra araştırıcı bir çabayla, hem konu çeşitliliğini, hem

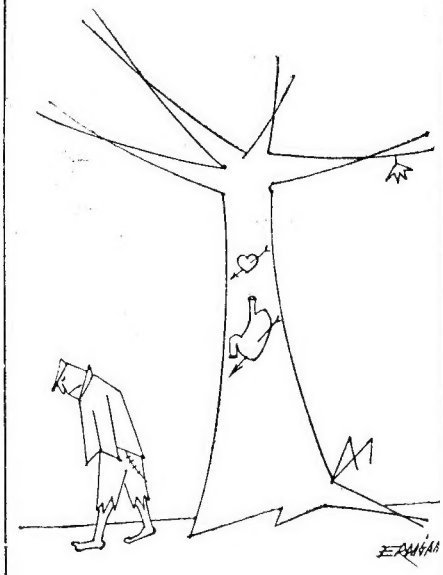

Montreal Büyük Ödülü/1966

de çizgi yetkinliğini gözeterek çalışıyorlar.

*** Öteden beri Türk karikatürünün merkezi İstanbul olarak kabul edilir. İstanbul'da yaşamayı hiç düşündünüz mü? Eğer orada olsaydınız, bunun sanatınıza bir katkısı olacağına inanıyor musunuz?**

İçinde yaşadığı doğal çevre sanatçıyı sürekli etkiler. Bu etki onun önce bilincine, daha sonra da yapıtlarına yansır. İstanbul, bu etki yönünden çok şanslı bir kent. Her şeyden önce Türk basınının kalbi İstanbul'da atıyor. Karikatürün yazılı basınla içiçe geliştiği, onunla birlikte yaygınlık kazandığı, giderek paranın iki yüzü gibi ayrılmaz bir bütün oluşturdukları da bilinen bir gerçek. Bu ve benzeri koşullar nedeniyle İstanbul, Türk karikatürünün tarihsel başkentidir. Başkent deyince aklıma geldi, aslına bakarsanız içerdiği evrensel birikimle İstanbul'u bir dünya başkenti sayıyorum ben. Düşünelim bir kez: Roma, Bizans, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti... İstanbul Üniversitesi, Theodosius tarafından 5. yüzyılda kurulmuş. Oxford'lar, Cambridge'ler, Sorbon ve Heidelberg'ler onun yanında çocuk kalıyor. İstanbul gibi kariyeri olan kaç kent var yeryüzünde?

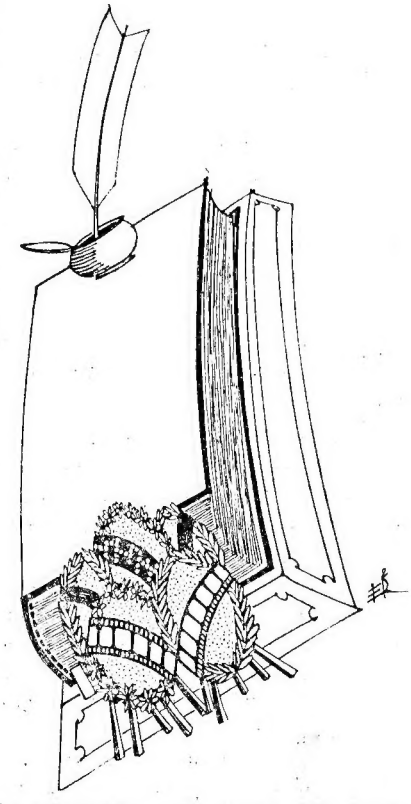

Ben karikatüre İzmir'de başladım (Sabah Postası/1961). 1963'te İstanbul'da Akbaba ve Sosyal Adalet'te çalıştım. Bu dönemde İstanbul'un bana çok önemli katkıları oadu. O günleri anımsayınca mutlu bir ürperti duymamak olası değil. Sözgelimi Akbaba bana bir sayfa ayırmış. Yusuf Ziya ustamız, her zaman şükranla andığım bir sunuş yazısıyla sıcak bir ilgi bahşetmiş. Orta kuşağın büyük ustalarıyla hep o günlerde tanışmışım. Derken II

Travaso'da ilk karikatürüm «iktibas» ediliyor. Üstelik serde gençlik de var. Ne yönden bakılırsa bakılsın ilginç günlerdi. Ama köprülerin altından çok sular geçti. Bugünkü koşullarda Dersaadet'te yaşamak ne getirir, ne götürür doğrusu kestiremiyorum.

*** Maddi yönü büyük yarışmalar kazandınız. Buradan yola çıkarak ödüller üzerine neler söyleyebilirsiniz?**

Başarı, ödül, ün, kazanç... Aslına bakılırsa bunlar bir sanatçının gözardı edebileceği şeyler değil. Ama «ödül» hiçbir zaman «mutlak» bir değer yargısı sayılamaz. Bana göre bu tür başarılar «iyi bir yapıtın tescili» anlamını taşıyor. Herkesin yaptığı işten bir yarar beklemesinde şaşılacak bir yan yok. Üretimin her dalında kural budur. Üstelik sanat, maliyeti yüksek bir üretimdir. Ama ödülde maddi yön geri planda kalıyor. Çünkü burada başarmanın ruhsal doyumu, özgüven ve toplumla parıltılı bir diyalog söz konusudur. Önceleri bu beklentilerle sergilere katıldım. Daha sonra uzunca bir süre ara verdim. Oysa dünya karikatürünü izlemek, hepsi birer döküman olan yarışma albümlerinden yoksun kalmamak için bu sergilere katılmak gerekiyordu. Ayrıca iyi bir karikatürün uluslararası platformda görünmesi, elbette önemli bir etkinlikti. Şu sıra ödülden çok bu tür kaygılarla bazı sergilere katılıyorum.

*** Karikatürcülüğün yanısıra başarılı bir grafiker ve şairsiniz. Bize bu yönlerinizden de söz eder misiniz?**

Bence karikatürle şiir arasında birçok ortak nokta var. Teknikleri farklı olsa bile «humoristik» etkiyle şiirsel etkiyi özdeş sayıyorum. Biliyorsunuz, şiirin ana öğesi «trajik»tir; üstelik bir söz sanatıdır. Karikatürde ise çizgisel bir «humor» amaçlanır. İlk bakışta birbirine zıt gibi görünen bu iki öğe «karşıtların birliği» nedeniyle özdeştirler. Karikatür bu özdeşlik üstüne kurulur. Zor ve tehlikeli olmasına karşın şiire de humoristik bir bileşke verilebilir. Şiirin birimi eğretileme (istiare)dir. Humoristik bir etki için de çoğu kez «çizgisel istiare» uygulanır. Ayrıca her iki sanatın ürünleri de son derece damıtıktır. Üstelik aynı disiplinle yaratılır, aynı şimşekleri çaktırırlar. Uygarlık tarihinde söz ve çizginin ilksel bir konumu, seçkin bir yeri vardır. En naifinden en gelişmişine değin, bu sanatlarda somutlaşan «humor» sayesinde insanoğlu korkuyu dengelemiş, gücü ve direnmeyi tatmış, evrendeki yerini ve işlevini algılamıştır.

Grafik konusunda yeterli bilgim yok. Bu nedenle pratiğe dayalı bir kaç saptamayla yetineceğim. Bir kez, her grafikçi kitap kapağı yapamaz. Kitap kapağını başarmış her kişiyi de grafikçi saymak olanağı yoktur. Ben bu işleri farklı koşul ve birikimlere bağlı görüyorum. Sözgelimi daha ilk çalışmalarımda kendi kendime şöyle bir ilke koymuştum: Kitap kapağı saydam olmalı, içeriğini göstermeli... Bunu başarıp başaramadığımı bilemem. Ama bütün kapaklarımı severek, tutkuyla yaptığımı belirtmek isterim. Bugüne değin yaklaşık yüz dolayında kapak hazırladım. Özellikle şiir kitaplarında zorlandım. Yoğun ama mutlu bir uğraş oldu bu. Ozanımız Hasan Hüseyin beğenilerini esirgemediler. Anısı daima yaşayacaktır. Ayrıca sayın Aslan Kaynardağ, Milliyet Sanat'ta yayımlanan bir yazısında «belli başlı kapak grafikçileri» arasında adıma yer vererek beni yüreklendirdiler. Bu vesileyle kendilerine teşekkür ediyorum.

——oOo——

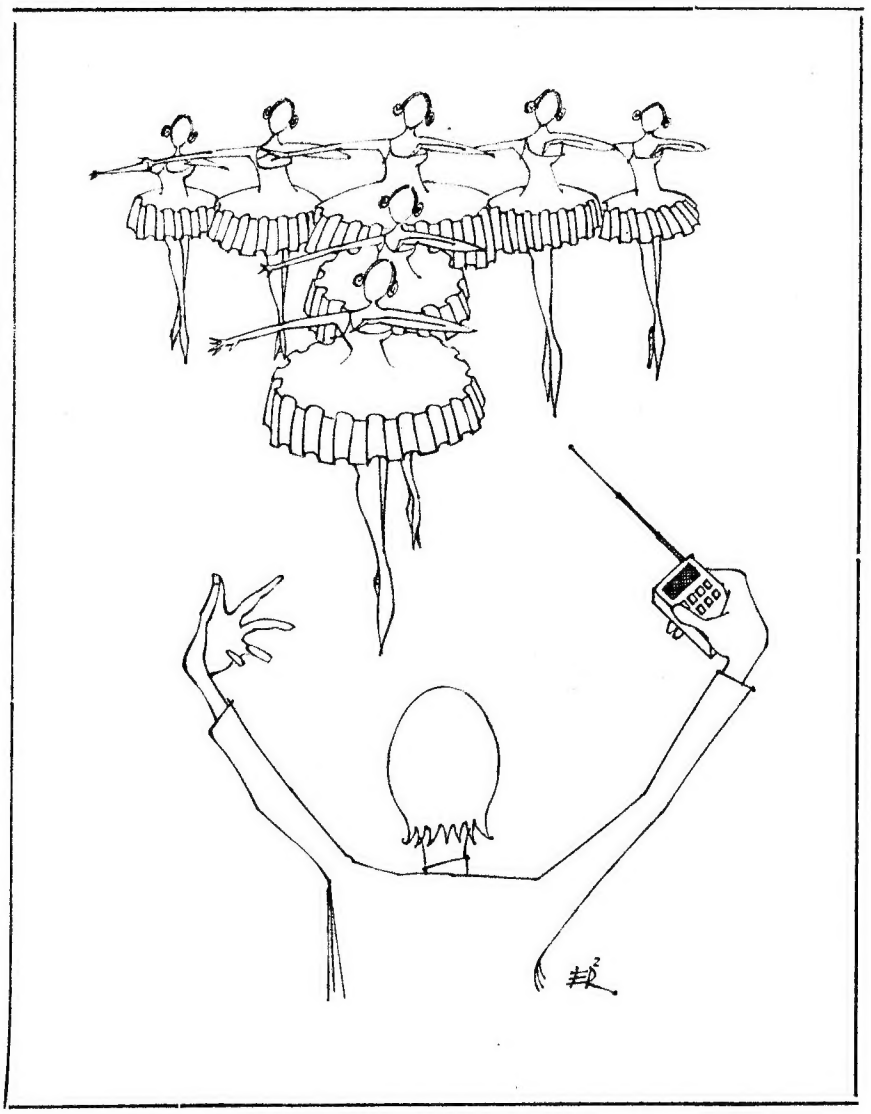

Sana Yaramaz

AHMET ÖNEL

Büyük yerlerin sıkıntısı büyük de küçük yerlerin pek mi küçük yani?.. Aman efendim, geçin bir kalem. Herkesin birbirini doyasıya tanıdığı küçük yerleşim merkezlerinde insanların, örneğin açlıktan nasıl olup da ölmediklerini halâ anlamış değilim.

İhsan sevdiğim bir arkadaşım. Sözünü ettiğim o küçük, güzel kasabalardan birinde yaşıyor. Bana kalırsa, doğa sevgisine ihanet etmeyi becerememiş az sayıdaki talihlilerden biri. Zaman zaman işleri nedeniyle kente inip dört duvardan başka demirbaşı olmayan büroma uğramayı ihmal etmiyor. Ne var ki, İhsan akşamlara değin kımıltısız bir biçimde büroda nasıl oturup kalabildiğime hiç akıl erdiremiyor. Ona asıl akıl erdirememesi gereken konunun, benim sokaklarda dolaşmam olabileceğini söylüyorum. Sokaktaki özgürlüğün tadını daha damağımda hissetmeden alacaklıların nefesini ensemde hissetme tehlikesi var çünkü. Hayatında can borcundan başka borca girmemiş olan İhsancık beni anlamıyor tabi.

Kente gelişlerinden birinde, daha fazla dayanamayıp patlayıverdi bizimki :

«Yahu anladık, alacaklılardan kaçıyorsun ama bari kaçışın kaçmaya benzesin be kardeşim..»

Dediğine göre, bürodan dışarı çıkıp hızlıca bir koşu tutturursam kimseyle buluşmasam bile «kaçma» eyleminin sözlükteki anlamıyla buluşurmuşum.

«Senin yaptığın kaçmak değil gizlenmek..» diye çıkıyor işin içinden. Gizlenmek?.. Yoo.. Kaçmak neyse ama gizlenmek benim gibi onurlu bir borçluya hiç yakışmazdı doğrusu.

«Peki, ne yapmamı öneriyorsun?»

«Birkaç günlüğüne benimle kasabaya gel..»

Evet.. Fena fikir değildi gerçekten. Hele İhsan yalnızlığından dem vurmaya başlayınca daha fazla dayanamadım ve kabul ettim teklifini.

Kasaba halâ öykülerdeki gibi idi. Ne koca asfalt yollar geçiyordu ortasından, ne de gökyüzüyle aşık atmaya kalkışan apartmanlara rastlanıyordu. İkinci günün akşamında beni herkes tanımıştı. İhsan'ın kentten hatırlı bir konuğuydum. Borçlunun adını kasabada «hatırlı» koymuşlarsa suç bende mi? Birkaç gün içinde yüzüme renk gelmişti. Kırlarda, su başlarında peşime bir köpek düşmedikçe ellerim cebimde kaçmadan dolaşabiliyordum. Evde etin sütün alâsı eksik olmuyordu.

Kasabada bulunuşumun haftasında İhsan'ın birkaç günlüğüne kente gitmesi gerekti. Birlikte dönmeyi önerdim. Ama İhsan arkadaşlığımdan fazlasıyla memnundu. Bir süre daha kalmam için ısrar etti. Kıramadım çocuğu. İki üç güne kadar döneceğini, bu arada keyfime bakmamı söyledi.

İhsan'ı otobüse bindirdikten sonra kasabanın dışında uzunca bir yürüyüş yaptım. Bu yürüyüş beni iyi acıktırmıştı. Kasabaya geri döndüm. Evde hazır yiyecek yoktu. İhsan'la birlikte birkaç kez uğrayıp alışveriş yaptığımız bakkaldan içeri daldım. Bir selam verip hal hatır sordum. Ardından, gözüme kestirdiğim bir peynir tenekesini çenemin ucuyla göseterip yarım kilo kadar tartmasını söyledim. Ama sevimli bakkal, elbet kendi çenesi ve kaşlarını yukarı doğru «olmaz» anlamında kaldırarak, «sana yaramaz beyim» deyiverdi. Eh, herhalde bir bildiği vardır dedim içimden. Öyle ya... İhsan'ın hatırlı konuğuydum. Bakkal kötü bir mal verip İhsan'a karşı mahcup düşmek istemezdi. Bu örnek davranışı anlayışıyla karşıladıktan sonra hızlı bir kararla yumurtalara göz koydum. Ancak bakkalın soylu direnişini hiç hesaba katmamış olmalıyım. Yumurtalar dünküymüş (!). Ne gam.. Bizler kentte bunun haftalığını bile güle oynaya yemez miyiz... Yine de, kasaba yerinde yumurtanın saatlisinin yenebileceğini öğrenmem için daha kırk tavuktan yumurta yemem gerekirdi. Bu kez bakışlarımı bala doğru yönelttim. Sanırım bakkal, arının iğnesinden henüz damlamış bir bal önermeyecekti bana. Ancak, balın bana yaramayacağı cevabı hemen geldi. Akşama uğrarsam balın hasını yiyebilirmişim. Demek şu an bütün arılar benim için çalışıyorlardı... Ama ben mesaisini dünden tamamlamış arıların balına bile çoktan razıydım.. Yo.. Bakkal söz dinleyecek gibi değildi. İhsan'ın hatırlı konuğuna böyle birşey yapamazdı. Bakkaldaki son şansımı sucuklar için kullandım.Sana yaramaz cevabı bu kez de gecikmemişti. Benim gibi bir konuğa sucuğun da alâsı yakışırdı ve o sözünü ettiği alâ sucuğu benim için çoktan sipariş etmişti. Tabii bu mutlu buluşmayı yaşamak için yarına kadar beklemeliydim. Çaresiz boynumu büküp bakkaldan çıktım. Balık pazarı tam karşıdaydı. Tüm coşku ve açlığımla sırabaşındaki tezgâha doğ ru yaklaştım. Palabıyıklı balıkçı başıyla selamladı beni. Tezgâhta barbunyalar dizi dizi sıralanmışlardı. Hal hatır sormayı kısa kestim ve bir kilo balık tartmasını söyledim. Ama hayır... Balıkçı bu talebime şiddetle karşı çıkıyordu. Başını salladıkça iki yana gidip gelen bıyıkları bana tanıdık bir mesajı iletiyorlardı sanki..

«Canım Ağabeyim.. Bu balıklar sana yaramaz..»

İkinci, üçüncü balıkçıyı hızla geçtim. Hayır.. Hatta dördüncü ve beşinci tezgâhta da bana yarar balık yoktu. Balıktan vazgeçmek zorundaydım. Çarşıya doğru yöneldim yeniden. Lokantanın kapısında beni göğüsleyerek içeri girmemi engelleyen lokantacı, akşam gelirsen nefis bir arnavut ciğeri yiyebileceğimi belirtiverdi. Ya şimdi?.. Yo.. Şu an bana yaramaz şeyler vardı. Hani her zaman herkese yarasın diye bulundurulan kuru fasulye, pilav cinsinden şeyler canım... Lokantayı geçip çarşı sonundaki yoğurt imalathanesine vardığımda açlıktan diz

→

lerim kesilmişti. Yoğurtlar enli koca tepsilerde yanlamasına diziliydiler. Bir de fırından ekmek aldım mı..

«Bir yoğurt..» diye inler gibi bağırdım. Yoğurtçu beni imalathanenin ta öbür köşesinden tanımış olmalıydı. Oysa ben onun yalnızca sesini duydum.

«Yaramaz Beyim..»

«Yaramaz değil yoğurt..»

«Ekşi.. ekşi..»

«Ekşi yoğurda bayılırım..»

«Şakacısın Beyim.. Sabah gel tazesini ye. İhsan'ın arkadaşı değil misin?»

«Değilim. Aksine İhsan'ın bir numaralı düşmanıyım. Zehirle beni..»

«Israr etme Beyim.. Sana yaramaz..» Yoğurtçu bunları söylerken yanıma yaklaşmıştı.

«Yalancı Beyim.. Sen İhsan'ın konuğusun. Sana kıyar mıyım hiç!.. Altı saat oldu bu yoğurdu mayalayalı. Beş saati geçince atacaksın bu ekşimişi..»

«Ver ben atayım..»

«Şaka hep şaka.. Sizi şehirliler.»

İmalathaneden çıktığımda yutkunuyordum. Eve gelmek üzereydim. Evde hazır yiyecek nevinden hiçbir şey yoktu. Son ümidim birdenbire karşıma çıkan şu kuruyemişçideydi. Fıstık.. Evet fıstık yiyebilirdim biraz. Yatılı okulda bize hep fıstık verirlerdi. Besleyiciydi çünkü. Şimdi de beni biraz olsun kendime getirirdi. Yemişçiye girdim. Tezgâhta gençten biri vardı. Daha önceden hiç gelmemiştik buraya. Beni tanımıyordu bu delikanlı. Yaşasın, üstelik aksi birine benziyordu. Ama ben yine de tedbiri elden bırakmamalıydım.

«Fıstık istiyorum. Bayat ve soğuk olsun..»

Tezgâhtar küçümser bakışlarla süzdü beni.

«Bizde öylesi olmaz Beyim. Fıstığımız sıcak ve tazedir..»

«Ya.. Ne yapalım..» diye mırıldandım. «Ver bakalım yarım kilo.»

Fıstıkların sıcaklığı avucumu yakıyordu. Kısa bir sürede hepsini aç kurtlar gibi yedim. Akşamı da garantiye almalıydım. En azından bu geçici seferberlik hali için evde ekmek bulundurmalıydım. Dizlerime biraz derman gelmişti. Fırına kadar yürüdüm. Fırıncıdan en sevimsiz sesimle bayat, hatta geçen yıldan kalma bir ekmek istedim.

Az önce söylüyordum ya hani! Küçük yerlerde herkes birbirini tanır ve buna rağmen herkes dipdiri ayaktadır, işte buna kesinlikle akıl erdiremiyorum. Aman efendim, ben yine de kaçar gibi de olsa karnı tok dolaşmaktan yanayım. Beni tanımayan yüzlerce süpermarketin bulunduğu kentleri cennet diye tanımlarsam çok mu ileri gitmiş olurum..

——oOo——

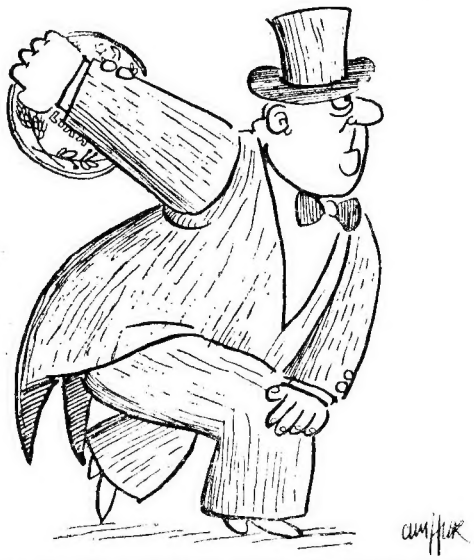

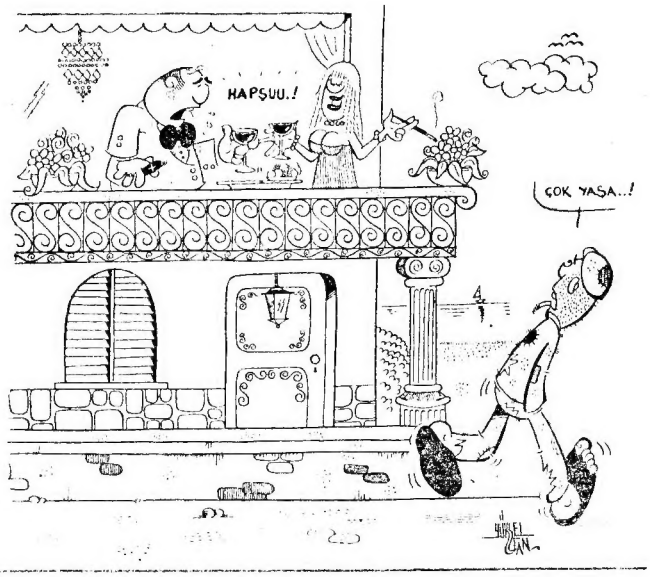

Balcıoğlu'nun Sergisindeydik

Semih Balcıoğlu, karikatürümüze bir yenilik daha getirdi. Pırıl pırıl özgün baskı karikatürleriyle çıktı izleyicilerin karşısına.

Hakan DERMAN

Semih Balcıoğlu'nun 20. kişisel sergisi Edpa Sanat Galerisi'nde açıldı. Büyük ilgi gören ve 1 Mayıs 1984'de kapanan sergide, ustanın yirmibeş özgün baskı karikatürü yer aldı. Balcıoğlu'nun sergisinde sizin için derlediğim «ilginç» notları aktarıyorum :

Saat 15.00. Semih Balcıoğlu sergisinin başına geldi. Bir iki saat sonra izleyiciler gelmeye başladı. Balcıoğlu, her konuğun yanında bir espri yaptıktan sonra ayrılıyordu. Üzerinde gri ceket ve koyu gri pantolon, açık mavi bir gömlek, siyah kravat ve yine siyah bir ayakkabı giymişti.

Eşi Emel Balcıoğlu ise zarifliği ile hemen dikkati çekiyordu. Üzerinde bol kollu beyaz bir gömlek, lacivert etek, bordo ayakkabı vardı. Bir ara yanıma geldi ve «kıyafetimi mi yazıyorsun?» dedi. Benden evet cevabını alınca «gümüş kemerimi yazmayı unutmuşsun» diyerek uzaklaştı.

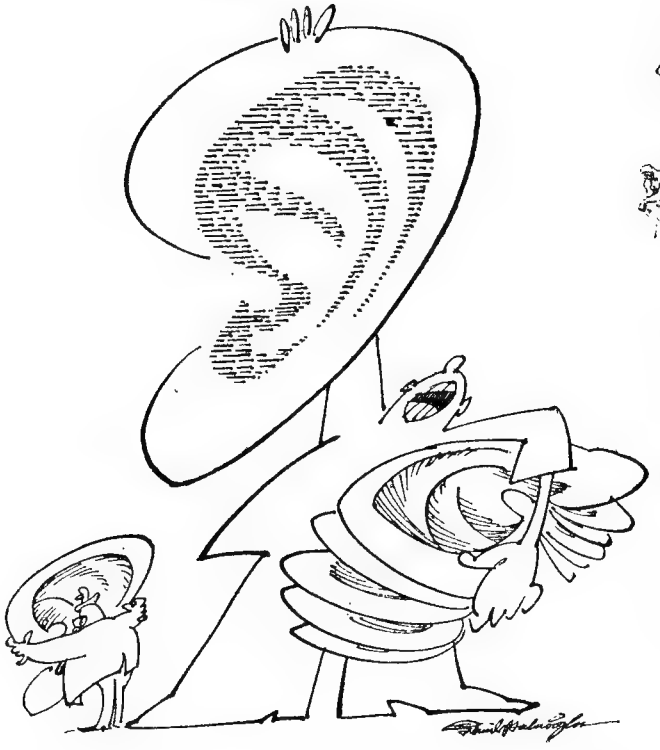

Semih ustanın, sergide birçok ressam, karikatürcü, basın mensubu, yazar ve sanatçı arkadaşı vardı. En zor iş, bunların ismini öğrenmekteydi. Ama iş başa düşünce ,vazgeçmek olmazdı. Ressamlardan Dinçer Erimez, Ferruh Başağa, Mehmet Pesen, Veysel Erüstün, Gül Derman, İsmail Avcı, Mahmut Cuda, Jale Aytığı, Şenol Yorozlu, Sinan Koç, İnci Tunç, Bülent İsmailoğlu ve özgün baskı sanatçısı Süleyman Saim, karikatürcülerden Ferruh Doğan, Kâmil Masaracı, Sema Ündeğer, Necati Abacı, Erdoğan Karayel, Atila Kanbir, Raşit Yakalı, Tuğrul Çutsay, Ali Ulvi Ersoy, Ferit Avcı, Ercan Akyol, halk ozanı Ruhi Su, yazar Emil Galip Sandalcı, eski politikacılardan Mehmet Ali Aybar, EN galerisi yöneticisi Güllü Behlil açılıştaydı.

Galerinin giriş kapısının hemen yanında, karikatürümüze, yaptığı araştırmalarıyla büyük emeği geçen Hıfzı Topuz ve eşi duruyordu.

Sergiye Ankara'dan gelen bir konuk vardı : Urart Sanat Galerisi yöneticisi ve Evrensel Kitabevi sahibi Serpil Bozer. Zarifliği ile ve tatlı diliyle hemen dikkat çeken Bozer, karikatürle yakından ilgileniyor.

İlk gecede altı adet özgün baskı karikatürünün satıldığını, Edpa galerisi yöneticisi Suna Gönen'den öğrendik. Gönen ayrıca, Semih ustayla Cumhuriyet'te yapılan söyleşiyi çok olumlu bulduğunu söyledi.

Sergide bulunan tek bayan karikatürcü Sema Ündeğer'di. İkide bir «bugün çok neşeliyim, gülmek istiyorum» diyordu.

Açılışta içki olarak votka, şarap, kola, çerez olarak da leblebi, fıstık ve badem verildi.

Ercan Akyol açılışa gelince çizer arkadaşları kendisini kutladılar. Çünkü Akyol, o gün, İtalya'da yapılan bir karikatür yarışmasında en büyük beş ödülden birini kazanmıştı.

Ali Ulvi Ersoy, uzun boyu ve piposuyla hemen dikkati çeken karikatürcüydü.

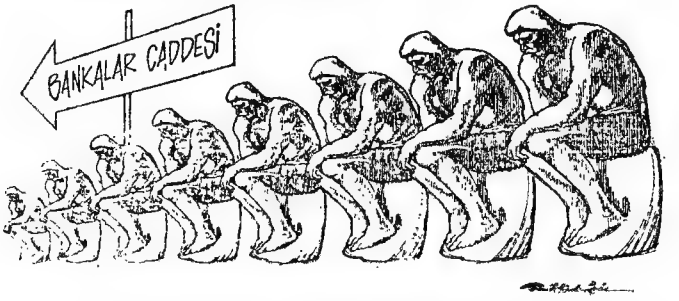

Raşit Yakalı, ustası Balcıoğlu'nun sergisi için : «İlk defa böyle düzgün bir sergi gördüm. Hepsi sergilenmek için hazırlanmış. Özgün baskısıyla yeni bir şeyler getirmiş karikatürümüze. Taklit etmeye çalışağım» dedi.

Sıfır'da mizah öykülerini ilgiyle okuduğumuz Ahmet Önel, eşiyle gelmişti sergiye. Kendisiyle tanışmaktan gerçekten mutlu oldum.

Erdoğan Karayel, yeni evlendiği eşi Meral'le geldi sergiye. Eşi, Erdoğan'ın sergisindeki karikatürleri evlerine astıklarını belirttikten sonra, «eşimin açtığı son sergi» dedi. Meral Karayel, yaptığı esprilerle bayağı ilgi topladı.

Semih Balcıoğlu'nun sergi sonunda çok yorulduğu gözlendi.

BALCIOĞLU ÜÇ ÖDÜL BİRDEN ALDI

Semih Balcıoğlu, özgün baskı karikatür sergisinin açılmasından birkaç gün sonra (6 Nisan 1984) birbirinden değerli üç plaket ile ödüllendirildi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın «onur plaketi»nin ardından, 33 yıl önce mezun olduğu Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mezunlar Derneği ve Sanat Çevresi dergisi tarafından Semih Balcıoğlu'na iki plaket daha verildi.

Balcıoğlu'nu Sıfır dergisi olarak kutlarız.

Sıfır kadrosuna çok yetenekli olduğunu sandığımız bir eleman daha katıldı. Dergide çay servisi yapmak gibi zor ve sorumluluk isteyen bir görevi dört yıl sonra yüklenecek olan, 8 Nisan 1984 doğumlu Yasemin'e aramıza hoşgeldin diyor, O'nu Sıfır kadrosuna kazandıran arkadaşlarımız Gül ve Erol Abayhan'ı kutluyoruz. Hacettepe Hastanesi doğum servisi çalışanlarından Dr. Atilla Yılmaz, Dr. Ali Nurettin Gürses, İnt. Dr. Cengaver Dorak, Dr. Şahap İnmez ve Hemşire Refika Hanıma da Yasemin'in teşekkürlerini iletiyoruz.

* Turhan Selçuk'un bant karikatür dizisi olan Abdülcanbaz'ın tipleri Güzel Sanatlar Akademisi, Sahne ve Görüntü Sanatları birinci sınıf öğrencilerince «karnaval maskı» haline getiriliyor. Bu arada Abdülcanbaz'ın 1, 2 ve 3. sayılarının yeni basımlarının yapıldığını da belirtelim.

*** Karikatür araştırmacısı ve bilim adamı Hıfzı Topuz'un Milliyet Sanat Dergisi'ndeki «Dünyada Karikatür Akımları» adlı belgesel yazısı büyük ilgi uyandırdı. Bu arada Topuz'un, Türk karikatürü için yeni birşeyler hazırladığını belirtelim.**

* Kadın çizerlerimizden Sema Ündeğer, Tuğrul Çutsay ve Erhan Turgut Karikatür Müzesi'nin arşivini ortak bir çalışmayla yeniden düzenlediler. Bu arada Ündeğer, çevresindekilere «arşivi biz düzenledik ama başkaları sahip çıkacak» diye yakınıyordu.

*** Turhan Selçuk, Nisan ayını sürekli hasta olarak geçirdi. Bunun belli başlı nedeni ise, ustanın aşırı derecede çalışması.**

* Dergimizin yaptığı bir araştırmaya göre, günlük gazeteler içinde, karikatür haberleri en seri ve en ayrıntılı biçimde Cumhuriyet gazetesince veriliyor. Karikatürümüze katkılarından dolayı bu gazetenin sanat sayfasını kutluyoruz.

*** Karamürsel'de, 1920 yılında çizilmiş dört orijinal karikatür bulundu. Çizeri belli olmayan karikatürler, o dönemin esnaf tiplerinden oluşmuş. Bu karikatürler halen Zekayet Berktay'ın evinde durmakta.**

* Semih Balcıoğlu, 25 adet özgün baskı karikatürünü, Güzel Sanatlar Akademisi'nin kütüphanesine hediye etti.

*** Karikatürcü arkadaşımız Hakan Derman, dişlerini yaptırmak için bir kliniğe gider. Diş hekimiyle bir iki lafladıktan sonra onun karikatüre çok meraklı olduğunu öğrenir. Artık Hakan dişlerini yaptırmasa bile diş hekimi Murat Yıldırım'a uğruyor. Çünkü ortak konuları karikatür olunca, iyi bir dostluk kurulmuş oldu.**

* Cumhuriyet Gazetesi İstihbarat Servisi Şefi Selahattin Güler ve eşi Sevgi Güler ile aynı gazetenin muhabiri Ali Alakuş'u geçen ay yitirdik. Yakınlarına sabır ve başsağlığı dileriz. Ali Alakuş, karikatürcü ağabeyimiz Orhan Doğu'nun akrabasıydı.

*** Usta yazarımız Çetin Altan, uzun yıllar mizahla içiçe olmuş hatta 1955 yılında «Balkabağı» adlı bir de mizah dergisi çıkarmıştır.**

* Semih Balcıoğlu'nun İstanbul'da açtığı özgün baskı karikatür sergisinin Ekim ayı başında Ankara'da tekrarlanacağını öğrendik.

*** Yedinci sayımızda yer alan «Faruk Çağla Ahu Tuğba mı» başlıklı haber üzerine Faruk Çağla'dan bir mektup aldık: «Yazınızdan sonra evime gelen telefonların haddi hesabı yok. Ne yapsak acaba, sizlerden rica etsem, biriniz gelip bizim kapıda bilet kesse.. Böylece hem siz, hem ben köşeyi döneriz valla.» Faruk, bizim bildiğimiz kadarıyla sen Almanya'ya «bacağından» ameliyat olmaya gitmiştin...**

* 1984 Sabahattin Ali Öykü Ödülü'nü, Sıfır'da yazılarını sürekli okuduğunuz Ahmet Önel aldı. «Matinede Mükremin »adlı yapıtıyla birinciliğe değer bulunan arkadaşımızı kutluyor, başarılarının devamını diliyoruz.

——oOo——

BİLİM KİTABEVİ'NİN ETKİNLİKLERİ

Kadıköy Bilim Kitabevi kurulduğu günden beri okuyucularına %20 indirim yapıyor. Bu, ülkemizin özel şartları, okuyucu sayısının —çeşitli etkenlere bağlı— düşüklüğü nedeniyle özellikle tesbit edilmiş bir çizgiydi. Amaç okuyucu sayısında göreli artış sağlamak ve... kitabevini yürütebilmek.

Bu arada «karikatür»e oldukça ağırlık veriliyor Bilim Kitabevi'nde. Karikatürcüler Derneği'nin karikatür yayınları, yerli ve yabancı çizerlerin albümlerinin yer aldığı yayınların çokluğu da dikkat çekmekte.

Bilim Kitabevi, bir sanat galerisi açma hazırlıkları içinde. Amaç amatör karikatürcülerin toplanabilecekleri, karikatür üzerine çeşitli sorunları tartışabilecekleri ve daha önemlisi yapıtlarını sergileyebilecekleri bir ortam hazırlamak. Mayıs ayından itibaren de karikatürcüler için imza günleri düzenlenecek. Karikatürcü arkadaşlara veya karikatürle ilgilenenlere adresi verelim:

Bilim Kitabevi, Altıyol Ekşioğlu Pasajı, 13 (Vakko Yanı) Kadıköy - İstanbul.

MAROSTİCA'DA ERCAN AKYOL ÖDÜL ALDI

İtalya'nın Marostica kentinde düzenlenen «Kitle İletişimi Gelişiyor» konulu karikatür yarışmasında, Türkiye'den Ercan Akyol ödül aldı. Akyol, halen Güneş gazetesinde çalışmaktadır.

——oOo——

İKİ YABANCI...

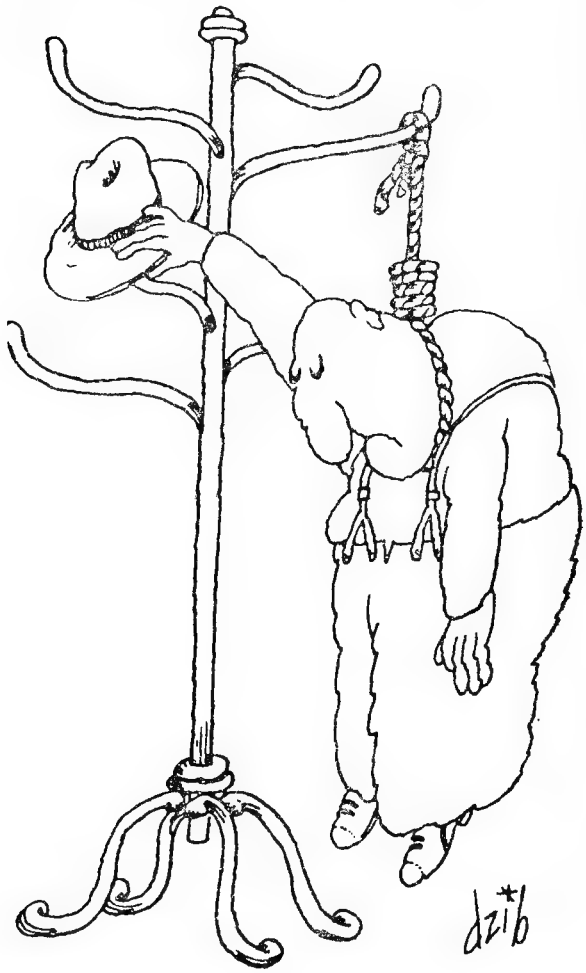

Sunçiça Bojinovska

CÖRGÜ TANIĞI

Bizim kırdığımız zinciri
öperken gördüm onları...
Haydar EROĞLU

——oOo——

YANIT İSTEMEYEN SORU

Umutla uydurdunuz mu hesabı kitabına
Bir'i bin'e böldünüz mü hiç
Yandığınız oldu mu en soğuk aşklarda.

Tat aldınız mı acılardan bile
Şakaya getirip güldünüz mü hiç
Ağlanacak halinize...
Tahsin ŞENTÜRK

——oOo——

ŞAİRİN ŞİİRİ

— Babama —
Bana, katı, yatı yok
neyi var? diyorlarmış,
desinler...
Dostlarım ve düşmanlarım var
bilsinler...
Haydar EROĞLU

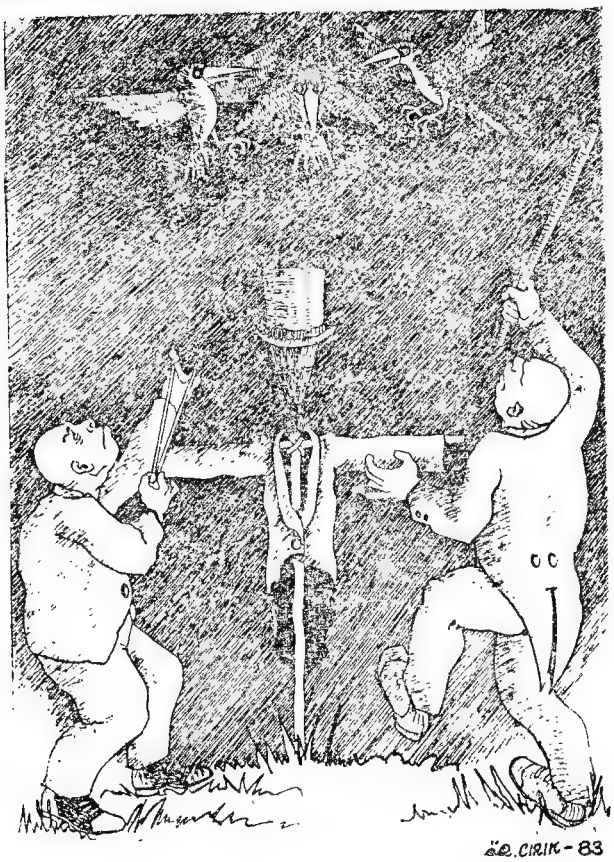

ÖSYS BİRİNCİSİ

KAMİL ERYAZAR

Yönetmen ,üzerinde kırmızı ışık yanan alıcıya bakmam gerektiğini söylerken, bir taraftan konuşurun sorduğu soruları yanıtlamaya çalışıyor, diğer taraftan da yüzlerce vatlık benek ışıklarının altında hamama girmiş gibi terliyordum. Yanlış anlamayın sakın, hani şu bir zamanlar, herkesi hüngür hüngür ağlatan, ünlü filmin süreğini falan çevirmiyorduk.

Ben mi?.. Benden, ayaktopu şampiyonu olmaz, sepettopu, uçantop, yumrukoyunu şampiyonu olmaz; hele hele para denen adı batasıca meretle cebim şimdiye kadar tanışma olanağı bulamadığından, «hesap şampiyonu» hiç olmaz. Ben, bugüne bugün, en büyük şampiyondum, üniversite şampiyonuydum. Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınavı'nda, yarım milyon kişiyi geride bırakıp, toplam dokuzyüz fen puanı alarak, (yarışbaşı) birinci olmuştum.

Yaşamımda, ilk kez televizyona çıkıyordum, heyecandan yüreğim güm güm atıyordu. Kendi kendime, «Ulan Sedat, kırk milyon kişi seni izliyor, sonunda ünlü de oldun, hadi gene iyisin, daha sana ne olur!» diye düşünüyordum.

Tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra, yönetmen geriye doğru saymaya başladı: 9, 8, 7, ... 3, 2, 1. Elini, yavaşça yukarıdan aşağıya doğru indirerek, yayına geçildiğini belirtti.

— Kısaca öğrenim yaşantınızı, sınava ne şekilde hazırlanıp, nasıl başardığınızı anlatır mısınız?

— Öğrenim yaşantıma, henüz dört yaşındayken, Beyoğlu'ndaki ünlü Yuvam Anaokulu'nda başladım. Daha sonra, Bebek'te Boğaz kıyısındaki, görünümünü çok beğendiğim, hemen hemen tüm İstanbul sosyetesinin çocuklarının okuduğu, sayılı okullardan biri olan Cumhuriyet İlkokulu'nu bitirince, Ankara Koleji'ne girdim. Fakat burada bir yıl okuduktan sonra, sıkıcı gelmeye başladığı için, yeniden İstanbul'a dönerek Özel Alman Lisesi'ne girdim. Bu arada, biri İngiliz, üç tane öğretmenden özel olarak, yabancı dil ve fen dersleri aldığım gibi, aynı zamanda iki tane de dersaneye devam ediyordum. Neyse uzatmayayım, Alman Lisesi'ni bitirdiğim ilk yıl, üniversite sınavını kazanamadım. Moralim çok bozulmuştu, moralimi düzeltmek, biraz da gezmek için, sınava Almanya'da hazırlanmaya karar verdim. Almanya'ya giderek, Münih'te Alman öğretmenlerden dersler aldım. Yeniden Türkiye'ye dönerek sınava girdim ve gördüğünüz gibi, bunca çalışmalarımın sonucunda kazanmış, üstelik birinci gelmiş bulunmaktayım..... gibilerinden sözler söylememi bekliyordunuz, değil mi?..

.....

— Herkes gibi, ben de yedi yaşında ilkokula başladım. Babam, bir fabrikada işçiydi, ikisi benden küçük olmak üzere, beş kardeştik. Hem simit satıp, ayakkabı boyacılığı yapıyor, hem de okuyordum. Bunun için, ilkokulu biraz zor bitirdim. İlkokuldan sonra, ailemin geçimine katkıda bulunmam gerektiğinden, öğrenim yaşantıma ara vererek, bir mobilya işliğinde çalışmaya girdim. İki yıl çalıştıktan sonra, çevremin de ısrarıyla, yeniden ortaokula başladım. Sabahtan okula gidiyor, öğleden sonra çalışıyordum. Neyse, çift dikiş beş yılda ortaokulu bitirdim.

(Anlattıklarım karşısında konuşur, şaşkınlıktan ağzını bir karış açmış, gözleri faltaşı gibi büyümüş, beni dinliyordu.)

— Ortaokulu bitirince, Akşam Ticaret Lisesi'ne başladım. Gündüzleri fabrikada çalışıyor, akşamları okuyordum. Benim için çok zor oluyordu ama okumak, öğrenmek, düşünmek gerekirdi. Topal - sakat, yuvarlana yuvarlana, dört yılda da liseyi bitirdim.

Üniversite sınavına bile girdim ancak doğal olarak bir yeri kazanamadım. Bu arada evlendim, bizim köyden bir kız aldım, bir oğlumuz oldu. İkinci kez, üniversite sınavına gireyim mi, girmeyeyemi mi diye, kararsızlığa düştüm. Kendi kendime, «Girip de ne yapacaksın, nasıl olsa bir yeri kazanamayacaksın, diyelim ki kazandın, —okumanın, öğrenmenin yaşı olmazsa da— bu zamandan sonra, üniversitelere okumaya mı gideceksin, karın çocuğun n'olacak?... Boşver...» diyordum. Ama gene de, maksat kafa sporu olsun diye, sınava girmek için başvurdum ve sınav günü geldi çattı.

O gün, fabrikadan izin aldım. Sınava girmeden, mahalledeki kahveye takılıp bir çay içeyim, dedim. Ama, çay daha demlenmediğinden, bir bira istedim. Bir yandan içiyor, bir yandan da düşünüyordum. Zamlar, vergiler ,elektrik kesintileri, sıkıla sıkıla iyice eskiyen kemerler, Japon mucizeleri... Düşündükçe, tasalandım. Bir iki üç... derken, sabah sabah aç karnına, baya kafayı buldum. Bizim kahveci Ali Dayı'dan ödünç bir tane tavla zarı alıp yola çıktım. Bir o yana, bu bu yana sallanarak sınav salonuna vardım; zor yetişmiştim. Daha soru kitapçığını hiç açmadan, yanıt kartını elime aldım. «Haydi yavrum kemik!» diyerek, sallıyordum. Soruların tümünü yanıtlandırdım ve gördüğünüz gibi KAZANDIM!.

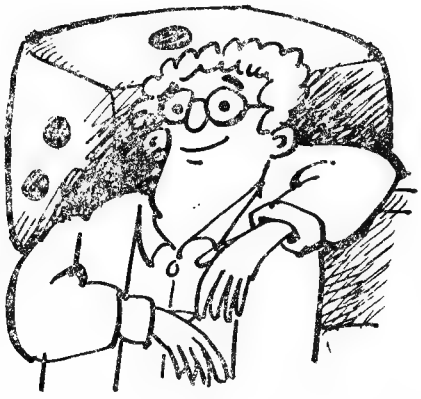

Görüşüm, ana haber bülteni sonrası, «Olayların İçinden» adlı programda, canlı olarak yayınlanıyordu. Yayını kesemediler, konuşur da alıcı ve program yönetmenleri de ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Konuşur, arada bir kekeliyor, kızarıyor - bozarıyor, bozuntuya vermeden yeniden alıcıya dönerek, izleyicilere sırıtmaya çalışıp, sözümü kesmeye uğraşıyordu.

— Kız Ayşe, nasıl Alen Delon kadar yakışıklı mıyım? Lan Hasan, amanın babasının bir tanesi. Nasıl, bak sonunda baban da televizyona çıktı...

Konuşur, hızla yerinden kalkarak, çekim-yayın yapılan salondan ok gibi dışarıya fırladı. Bu arada, şaşkınlıktan ve sinirden, saçını başını yolmaya başlayan yönetmenin sesi duyuldu:

— Yeter bee adam, keessss!...

GİDİŞAT ÜZERİNE ÇİZGİLER

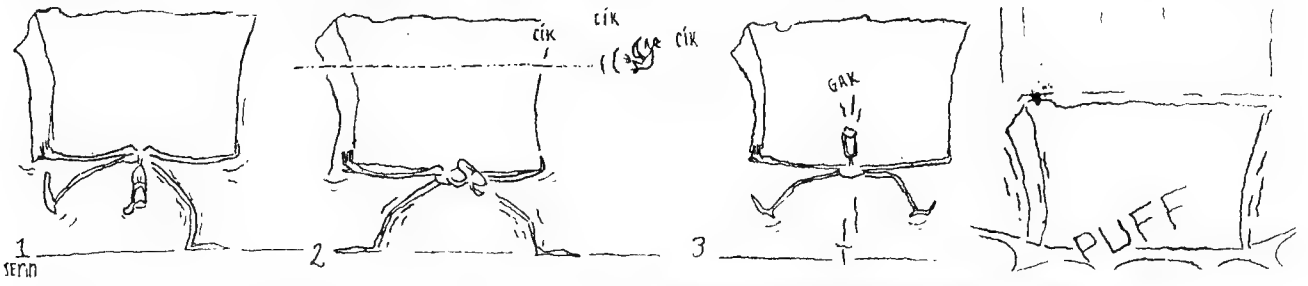

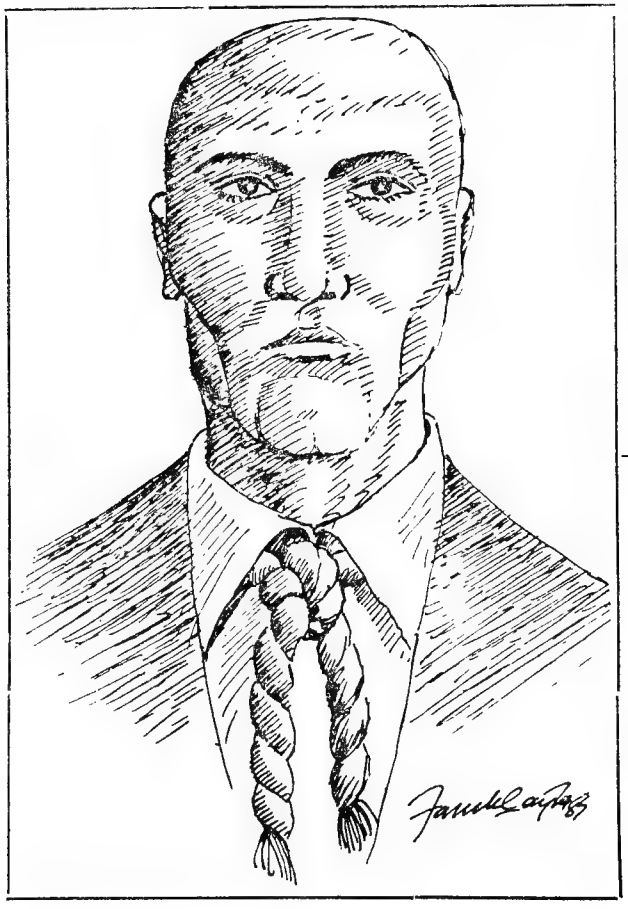

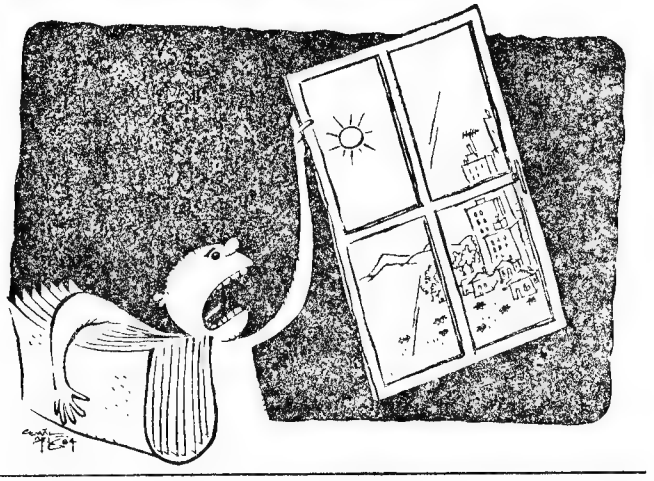

MESLEĞİMİ KAZANIRKEN

MUZAFFER ABAYHAN

«İstanbul'da dün gece güvenlik güçlerince yapılan operasyonlarda bilmem kaç boştagezer yakalandı ve il sınırları dışına çıkarıldı!» biçimindeki haberlerin gazetelerde sıkça yer aldığı günlerdi. Neyse ki, ben İstanbul'da değildim ve bu nedenle polis zoruyla yerimi değiştirme çekincem yoktu. Ne iş yaptığım sorulmadığı sürece de, işsizlik benim için pek o denli dayanılmaz bir şey değildi. Ama yeni tanıştığım birisi karşıma geçip de «Mesleğiniz nedir?» diye sorunca ve de bana karşı tutumunu sorusunun yanıtını aldıktan sonra saptayacağını pek belli eden bakışlarını yüzüme dikince, müthiş rahatsız oluyor, o çok sık yinelediğim esprili yanıta başvurmak zorunda kalıyordum:

— Efendim, ben boştayazarım. Hani boştagezerler vardır ya? İşte ben de onlar gibiyim. Aramızdaki fark, onların boşta kalıp gezmeleri, benim ise boşta kalıp yazmam! Bilmem anlatabildim mi?

Çoğunlukla anlatabilmiş olmalıydım ki, benden bu yanıtı alanlar artık başka soru sormuyor, taşkalarına yönelik konuşmalarını sürdürürken kaza sonucu benimle gözgöze geldikleri olursa, ayıp bir şey görmüş gibi hemen bakışlarını kaçırıyorlardı. Bu durumun hoşuma gittiğini söyleyemezdim ama, ne yapabilirdim ki? «Beyin cerrahıyım» diye yalan söyleyemezdim ya! İşin ahlâkî yönünü bir yana bırakalım, beyin cerrahına benzer bir yanım da yoktur. Diyeceksiniz ki, «Salt yazar olduğunu söylesen olmaz mı? Boşta, ya da doluda yazar olduğunu söylemen koşul mu?» Koşul sevgili okurlarım, inanın koşul! Çünkü «Yazarım» dediğimde hemen ikinci soru gelir:

— Nerede yazıyorsunuz?

Ve ben bu soruyu yine espriyle atlatmaya çalışırım:

— Yatakta, masada, tuvalette, nerede olsa yazarım.

Ama öyle kolayca kurtulmanıza izin vermezler ki;

— «Hangi gazetede yazıyorsunuz?» demek istedim.

— Efendim, hiçbir gazete ve bağlı değilim.

Ve öldürücü vuruş iner:

— Basılmış yapıtınız var mı?

Artık işin espriye gelir yanı kalmamıştır. Yanıt, titrek bir sesle söylenmiş tek bir sözcüktür:

— Yok!

Sorulduğunda, insanın ikircimsiz söyleyebileceği bir mesleğinin olması ne güzeldir! Sözgelimi, amcaoğlunun her zaman bir mesleği olmuştur. Bir meslekte fazla durmaz ama, hep saygın meslek seçer kendine. Bazen tüccardır, bazen yayıncı, bazen pazarlamacı. Benim boştayazar olduğum günlerde o sanayiciydi. Makine yapımı ve montajıyla uğraşan bir şirkete ortak olmuştu. Şirketin pek büyük bir kazanç sağladığı söylenemezdi ama, birkaç yerde şantiyesi olurdu çoğu zaman. Yani amcaoğlum da boştapatrondu denilebilir. Arada bir bürolarına uğrardım. Bir gün durup dururken,

— Çalışmak ister misin? diye sordu.

Öyle birden karar veremeyeceğimi, biraz düşünmem gerektiğini belli eden bir tavırla,

— Önce bir sigara ver bakalım! dedim.

Böylece hem kendimi ucuza satmamış, hem de sigaraya konmuş oldum. Cebimde hiç param yoktu ve son sigaramı dört saat önce içmiştim.

Amcaoğlumun verdiği Marlboro'yu, yine onun tuttuğu Dunhill çakmakla yaktım, derin bir nefes çektim. Dumanı ağırbaşlılıkla üflerken, bacak bacak üstüne attım ve ağzımın kenarıyla sordum:

— Nasıl... (Bu aradaki birkaç saniyelik susuş çok önemlidir) bir iş?

Amcaoğlum benim bu hallerime alışkındı, yutmadı.

— Nasıl bir iş olacak, dedi, hiç olmazsa cebinde sigara bulundurmana olanak sağlayacak bir iş!

— Yani?

— «Yani»si şu: Ayda ellibin lira. Yeme-içme, yatma şirketten. Doktor masrafı, otobüs bileti şirketten. Çevirmenlik yapacaksın. Teknik çevirmenlik... Bunca yıl Amerika'da sürttüğüne göre yapabilirsin. K.. kasabasındaki şantiyemizde iki Amerikalı danışman mühendis var. Orada bir sigara fabrikası kuracağız. Sözleşmeye göre çevirmen bulundurmamız gerekiyor Ne zaman gidebilirsin?

— Yarın akşam Sanat Kurumu'nda Tolstoy üzerine belgesel bir film var. Daha ertesi gün bir karikatürcü arkadaşımın sergi açılışına çağrılıyım. Brecht'in bir oyunu var ki, kaçırmam olanaksız. Sonra, katılmış olduğum bir öykü yarışmasının ödül töreni var gelecek ay. Birinci olacağımı sanıyorum; ödül törenine katılmazsam ayıp olur. Şimdi Nisan'ın yirmiikisi olduğuna göre.. 7 Temmuz nasıl? Sence uygun mu?

Amcaoğlum sözü süslemesini bilmez,

— Otobüs Etlik garajından kalkıyor, dedi. Akşam yedide orada ol! Al bu da avans!

Onbin lirayı masanın üzerinde fazla bekletmeden alıp cebime koydum. Amcaoğlum, konuşmanın bittiğini belirtmek için ayağa kalktı. Elimi sıkarken,

— Bana bak, dedi, parayı harcayıp da çalışmaktan vazgeçersen daktilona haciz koydurturum, bilmiş ol!

— Hiçbir güç beni yazmaktan alıkoyamaz! diye haykırdım. Daktilo olmazsa, parmaklarımı yüreğime daldırır, kanımla yazarım!

Amcaoğlum ciddi:

— Umarım, dedi, öyle acaip bir yöntemle yazmak zorunda kalmazsın!

Hazırlanmak için üçbuçuk saatlik zamanım vardı. Bulvara çıkar çıkmaz bir dolmuşa atladım. Bir ara, dolmuşun şoförü, yolun tam ortasından gitmekte inat eden bir özel otonun şoförüne ağzına geleni saydı. Ben de,

— Ağzınıza sağlık! dedim. İyi ettiniz. Ben de çevirmenim. Yani mesleğim çevirmenlik. Tercümanlık sizin anlayacağınız!

Etkilenecek sanıyordum ama, hiç de öyle olmadı. Gözlerini yoldan ayırmadan,

— Vat iz yor neym? demekle yetindi.

Etkilenen ben olmuştum.

— Sizde mi İngilizce biliyorsunuz? diye sordum.

Kurnaz kurnaz gülerek,

— Dis is e buk! dedi.

Sonra ekledi:

— Eh, okulda öğrenmiştik biraz.

— Ya işte böyle! dedim. Ben de çevirmenim.

— Oh, ne güzel! dedi şoför. Çevir babam çevir!

Başka bir şey konuşmadık.

Evden hazırlanıp çıkmam iki saatimi aldı. Bunun birbuçuk saati yanımda götüreceğim kitapları seçmekle, yarım saati de seçtiğim kitaplar valize sığmadığı için, bir bölümünü ayıklamakla geçti. Annem beni uğurlarken komşuların duyabileceği bir sesle,

— Çevirmen oğlum benim! diye bağırdı.

Sonra sesini alçaltıp ekledi:

— Bak senin de adam gibi bir mesleğin oldu. «Yazar olacağım» diye herkesi kendine güldürmekten vazgeç artık!

K... kasabasına vardığımda sabah olmak üzereydi. Kahvaltı saatine dek fabrika alanının girişindeki bekçi kulübesinde bekledim. Yabancı mühendislerle kahvaltıda tanıştım. Biri mavi gözlü, kır saçlı uzun boylu, soğuk görünüşlü, diğeri ise mavi gözlü, kır saçlı, uzun boylu ve sıcak görünüşlüydü. Sıcak görünüşlü olanına elimi uzattım, İngilizce,

— Merhaba, dedim. Adım Zafer. Çevirmenim. Sizinle birlikte çalışacağım için mutluyum.

Sıcak görünüşlü mühendis- ma, vi gözlerinin içi gülerek elimi sıktı,

— Merhaba! dedi. Mayn name ist Kekkonen. Englih kan is nişt şpreşen.

«Merhaba» dışında adamın söylediklerinden bir şey anlamamıştım. Benim bildiğim dillerden biri, yani İngilizce ya da Türkçe değildi konuştuğu. Bir umutla dönüp, öbür mühendisin elini sıktım. O da,

— Merhaba! dedi. Mayn name ist Hemelayn. Das Doyç ist besser als fon maynem froynt. İş mag şiş kebap. Hava çok güzel.

Bu kez de merbayı, şiş kebabı ve havanın güzel olduğunu anlamıştım; o kadar. Şantiye şefine dönüp,

— «Merhaba» diyor, dedim. Sonra «şiş kebap» diyor. Bir de «hava çok güzel» diyor.

Şantiye şefi,

— O kadarını ben de anladım! dedi. Bunun için Almanca bilmek gerekmez.

— Ay, bunların konuştuğu Almanca mıydı? diye şaşırdım.

Şantiye şefi de,

— Sen Almanca bilmiyor musun yoksa? diye şaşırdı.

Yarım saat sonra telefona sarılıp amcaoğlumu aradım,

— Bana bak, dedim, bilmen gereken şeyler var. Birincisi, benim çevirmenliğim başlamadan bitti. Çünkü, bu yabancı mühendisler senin sandığın gibi Amerikalı değil, Finlandiyalı. Ben ise, bildiğin gibi Türküm ve yabancı dilim İngilizce.

Amcaoğlum oldukça sakin,

— Eee? dedi.

— Ne demek «eee»? Adamlarla anlaşabileceğimiz ortak bir dilimiz yok. Ben bu akşamki otobüsle Ankara'ya dönüyorum.

— Sakın ha! diye kükredi amcaoğlum. Vallahi haciz koydurturum daktilona! Sözleşmeye göre orada bir çevirmen bulundurmamız gerekiyor; sen de çevirmensin. Onların İngilizce bilmemeleri bizim suçumuz değil. Öğrenselerdi; İngilizce uluslararası bir dildir. Ama sen «ille de bu adamlarla anlaşacağım» diyorsan Türkçe öğret onlara. Ya da sen Fince öğren.

— Bir konu daha var. Burada montajını yapacağımız fabrika sigara değil, sigara kâğıdı üretecekmiş. Haberin olsun istedim.

— Öyle mi? Ben sigara fabrikası olacak sanıyordum. Biliyor musun, bazen «bizim şirkette organizasyon bozukluğu mu var acaba?» diye düşündüğüm oluyor. Her neyse... Söylemek istediğin başka bir şey var mı?

— Evet var. Benim ne ş yaptığımı senden soran olursa, «dil öğretmeni ve çevirmen» dersin. Hadi hoşça kal!

——oOo——

İNSANAT

Levent GÖNENÇ

ORHAN VELİ

Tüfeğini depoya koydular,
Esvabını başkasına verdiler.
Artık torbasında ne ekmek kırıntısı,
Ne matarasında dudaklarının izi;
Öyle bir rüzgâr ki,
Kendi gitti
İsmi bile kalmadı yadigâr.
Yalnız şu beyit kaldı,
Kahve ocağında, el yazısıyla :
«Ölüm Allah'ın emri,
Ayrılık olmasaydı.»

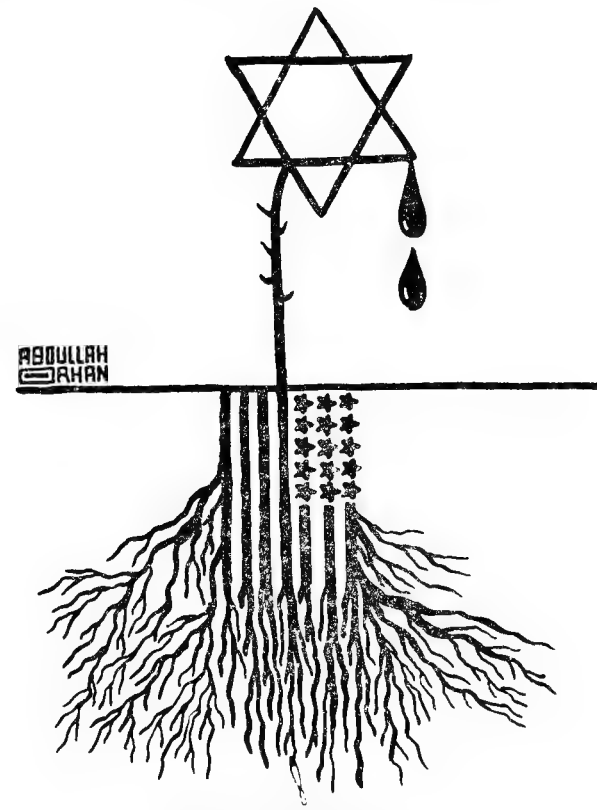

ŞEFİN PRENSİPLERİ

Madde 1 — Şef haklıdır.
Madde 2 — Şef her zaman haklıdır.
Madde 3 — Şefin haksız olduğu durumlarda birinci ve ikinci maddeler uygulanır.
Madde 4 — Şef uyumaz, istırahat eder.
Madde 5 — Şef hiçbir zaman gecikmez, onu alıkoyarlar.
Madde 6 — Şef iş saatlerinde gazete okumaz, günlük bilgi toplar.
Madde 7 — Şefin odasına kendi fikirlerinizle girer, şefin fikirleriyle çıkabilirsiniz.
Madde 8 — Şef nerede bulunursa bulunsun, her zaman şeftir.

insanları ayırmak

ÜMİT ŞENTÜRK

«Bir insanı sevmekle başlar her şey.» Sait Faik

İlkokulda öğretmenimiz «insanları ayırmayın çocuklar» demişti. Zamanla farkına vardım ki öğretmenimiz de insanları ayırıyordu. İlk olarak çalışkanlar ve tembeller diye, ikincisi ise bayrama çıkanlar ve çıkmayanlar. Bayrama çıkmak için beyaz kısa pantolon ile kırmızı gömlek gerekliydi. Bu yeni giysileri alamayanlar, o yıl bayrama çıkamadılar.

Zamanla başka ayırma biçimleriyle karşılaştım. Kızlar ve erkekler bunlardan biriydi. Kızlar pek hızlı koşamıyorlar, yumruk yumruğa dövüşemiyorlardı. Kendi aramızda bir kural koyup kızları oyunlarımıza almamaya başladık. Nerden bilelim, birkaç yıl sonra birlikte oynayabilmek için yalvar yakar olacağımızı.

İlkokul sıralarındayken öğrendiğim ayırma biçimlerinden en şaşırtıcı olanı ise evlilik - bekârlıktı. Evde yalnız olduğum birgün dolapları karıştırırken bizim aile bireylerinin nüfus kâğıtlarını buldum. Annemin, babamın medeni hali evli, abimin ve benim bekâr olarak belirtilmişti. «Medeni Hal» ve «Bekâr» ne demek bilmiyordum. Yalnız, babam bir keresinde «bu ev annenle benim» demişti. Herhalde bekâr, malsız mülksüz, medeni hal de mal varlığı anlamına geliyordu. Bu durumda Cem'in babasının medeni hali: evli ve arabalı —hem de iki arabalı, biri Chevrolet diğeri Mercedes...— olsa gerekti.

Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise insanların, beyaz, siyah ve sarı ırk olmak üzere üçe ayrıldığını öğrendik.

Öğretmenimiz ne «insanları ayırmayın çocuklar» demekten, ne de çeşitli biçimlerde insanları ayırmaktan vazgeçmişti.

Yanlışlık —varsa— en baştan geliyordu. Tanrı insanları kadınlar, erkekler diye ayırmıştı. Üstelik bu sınıflamadan kimse şikâyetçi değildi. —Valery'nin şikâyetçi olduğunu ve şu sözü söylediğini o zamanlar bilmiyordum. «Tanrı erkeği yarattı; yalnızlığını yeterli bulmadı; ona bir de eş yarattı ki, yalnızlığını daha iyi duyabilsin.»—

Demek ki kötü olan insanları ayırmak değil, bunu yanlış biçimde yapmaktı. Hem öyle farklıydı ki insanlar, sınıflamadan, ortak özellikleri olanları ayrı ayrı gruplara yerleştirmeden; onları anlamak daha bir olanaksızdı.

Anneannem, insanları gâvurlar ve bizimkiler diye ayırıyordu «Gâvur kime denir anneanne» diye sorduğumda «Türk ve Müslüman olmayan herkes gâvurdur» yanıtını vermişti.

Ortaokul tarih kitabımızda eski Yunan'da insanların köleler ve asiller olarak ikiye ayrıldığını okumuştum. Çevrede hiç köle ve asil göremeyince Üniversite'de okuyan abime sormuştum da «o eskidendi, şimdi kentsoylular ve işçiler var» demişti. Tarih öğretmenimizse insanları; Türkler ve ecnebiler biçiminde ayırıyordu.

Kafam iyice karışmıştı. Umarsız yine abime başvurdum. Bilirse o bilirdi, çünkü geceyarılarına dek kitap okuyordu. Hatta bu yüzden bir önceki gece yine babamla kavga etmişlerdi. Karşılıklı olarak birbirlerine daha önce duymadığım -ist ile biten birtakım sözcükler söylemişlerdi, sonra babam abime «sizin kökünüz dışarda» demişti. Gene hiçbir şey anlamamıştım. Abime tarih öğretmenimizin ayrımını ve babamla konuştuklarının anlamını sordum da sevecenlikle başımı okşayıp «öğretmeninizin bıyıkları aşağıya doğru mu?» demişti. «Evet» deyince, «sen kimseye bakma, hatta bana bile... Bunların hepsini zamanı gelince kitaplardan kendin öğrenirsin.» dedikten sonra gülerek ekledi: «yine de bana sorarsan, bıyıkları aşağıya doğru olanlar genellikle aptaldır.»

Karşıma yeni bir sınıflama çıkmıştı. Bıyıkları aşağı doğru olanlar ve normal olanlar. Birinciler aptal, ikinciler herhalde akıllıydı. Peki bıyıksızlar?

Şimdi üniversite öğrencisiyim. Hergün yeni yeni sınıflamalarla karşılaşıyorum. Abimin dediği gibi bunların doğruluklarını, yanlışlıklarını kitaplardan öğreniyorum. Artık salt ayırma nedenleri değil ayırtılar (nüanslar) da kafamı meşgul ediyor. Eski duyduklarıma dönüp baktığımda; çoğu ayırma biçim ve nedeninin saçma, bilimdışı olduğunu görüyorum. Özellikle dinlere, uluslara, ırklara dayananları... İlk abimden duyduğum sınıflamanın doğruluğuna inanıyorum. Bugünlerde geceyarılarına kadar kitap okuyorum ve zaman zaman babamla tartışıyoruz. Babam —artık anlamını bildiğim birtakım -ist'liklerle ve kökü dışarıda olmakla suçluyor beni. İşin tuhaf yanı abimle de pek anlaşamıyoruz. Ona; ayırtıların önemli olduğunu, insanları ayırmakta öznel ölçütler kullanmanın kaçınılmaz olduğunu anlatamıyorum.

Bugünlerde insanları ayırmak için kullandığım öznel ölçütüm Sait Faik. Tanıdığım insanları Sait Faik'i okuyanlar ve okumayanlar olarak ayırıyorum. Okumayanlar da ikiye ayrılıyor: hemen okuması gerekenler —sevgiyi unutanlar, hiç tanımıyanlar da denebilir— ve okuması gerekenler. Sait Faik'i okuyanları anlayanlar ve anlamayanlar —burda anlamak, duyumsamayı da içeriyor— olarak ayırıyorum. Anlayanlar: Benim gerçek dostlarım, sevdiklerim...

Yalnız bu ayırmada canımı sıkan bir nokta var. Tanımadığım insanları dışarda bırakmam. Ayırmanın öznel olduğunu baştan belirttiğim için bir mantık tutarsızlığı yaratmıyor bu durum. Yine de canımı sıkıyor. Örneğin sizi —bu öyküyü okuyanları— herhangi bir biçimde sınıflamama alamıyorum. Kendi kendime diyorum ki keşke insanları kadınlar ve erkeklerden öte hiçbir biçimde ayırmasaydık. Herkes emekçi olsaydı. Herkes Sait Faik'i okumuş olsaydı. Pek hoş bir düş de sayılmaz bu. İlerde olur, olacak. Değilmi ki biz buna inananlar —Sait Faik okumuş emekten yana insanlar— varız. Abim kızacak yine, ama söylemeden edemiyeceğim. Henüz başlamış bile sayılmayız. Şimdiye dek yapılanlar bizi negatiften sıfıra yaklaştırdı ancak. İlerde koşacak insanın, bebekken emeklemeye başlaması gibi... Ancak başlamamız çok yakın. «Neye?», «niçin?» ve «nasıl?» diye sorduğunuzu biliyorum. Bunca çok soru olması da başlamaya yaklaştığımızın bir kanıtı değil mi? Bu sorulara herkes mutlaka kendisi yanıt aramalı, bulduklarını tartışmalı. Benimkinden başlayalım: «Sait Faik'i okumakla başlar her şey.»

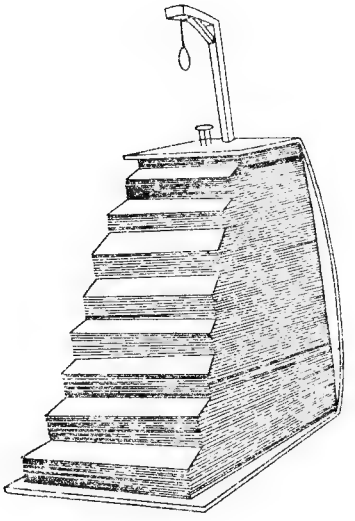

DERTLİ

Gücün kolayı var kalma elemde
Attan inen yine biner demişler.

RIFAT ILGAZ

Bir limonlukta büyütmedik seni
Kırağı çalmaz diye acı patlıcanı

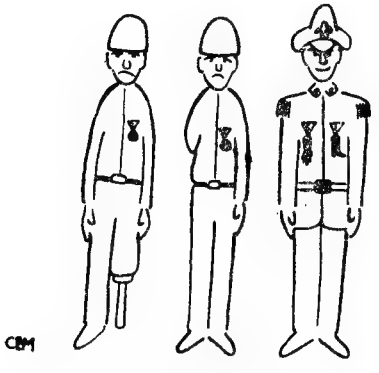

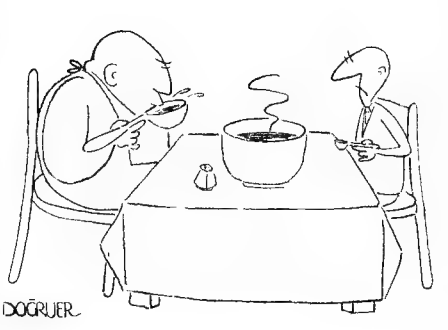

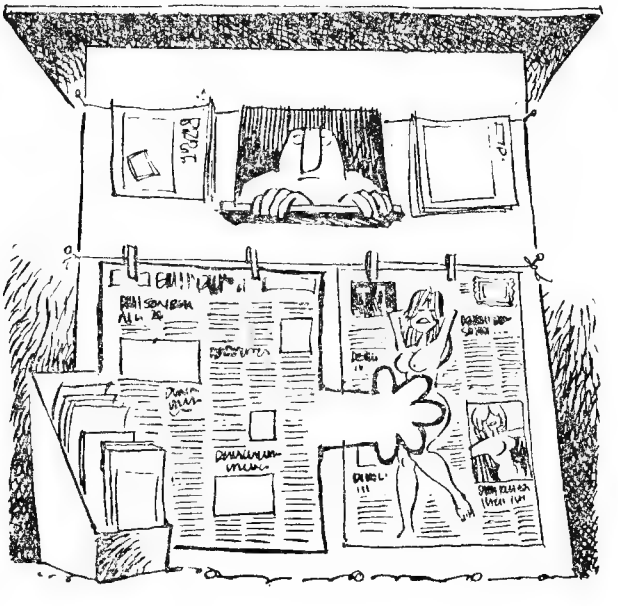

gazete satmanın yolu

NURETTİN İĞCİ

Otuzbeş yıldır gazetecilik yapıyordum ve bunca zamanı, bir gazete çıkarmanın özlemiyle geçirmiştim. Bazen oturup yayınlayacağım gazetenin nitelikleri üstüne uzun uzun düşündüm. Bazen de umudumu yitirip «Oğlum, gazete yayımlamak kim, sen kim?» dedim, kendi kendime.

Yine günlerden bir gün bu konu üzere düşünüp duruyordum ki elimde olmadan bağırdım:

— Satarım!..

Kıza çeyizlik masa örtüsü örmekte olan hanım garip garip baktı:

— Ne satıyorsun?

— Dünyanın anasını.

Karım «Bu da nereden çıktı?» dercesine baktıktan sonra yeniden işine koyuldu. Benimse dünyanın anasıyla bir alıp veremiyeceğim yok tu. Sadece düşümdeki gazeteyi çıkarmak için gözümün bebeği gibi kolladığım, babamdan kalan ve milyonlarca lira değeri olan antika eşyalardı. Sattım da..

Yaklaşık iki ay uğraştıktan son ra bir gazete sahibi olmuş, düşümü gerçekleştirmiştim. Aklı başında, çekirdekten yetişme gazeteci gençlerden bir kadro oluşturdum. İsmi «Bolhaber» olan gazetemin satması için önemli birkaç «atlatma» haber vermemiz gerektiği kanısındaydım. Bir hafta içinde böyle iki haber verdik de.

Bunlardan biri ünlü bir politikacıya ilişkindi. Konuşmalarında «İşçi hakları»ndan, «alın teri»nden başka bir söz etmeyen bu kişinin el yazısıyla dolu bir kâğıdı ele geçirmiştik. Yazının bir yerinde «Şu körolası işçiler yine zam istiyormuş. Yaptıkları bir halt olsa, hadi neyse» sözleri vardı. «Tirajda, değil oynama, zıplama bile olmadı.

Sonrasında 50 milyon liralık bir rüşvet olayını öteki gazeteler mışıl mışıl uyurken manşetten girdik. An cak, gazetenin tirajında yine bir artış olmadı, bir tek gazete bile fazla satamadık. Sadece birkaç telefon edildi, o kadar. Telefon edenlerden biri de «Rüşvet gibi olağan, toplumun gelenekleri arasına yerleşmeye başlayan bir olayı pek önemliymişcesine koca koca harflerle vermenin gereği ne?» demesin mi?

Dayanamayıp çocuklardan birine «Bu iş böyle yürümeyecek. Sanırım, gazeteyi kapatmam gerekecek» diye yakındım. Delikanlı «İsterseniz birkaç gün dinlenin, gazeteyle ben ilgilenirim» karşılığını verdi. Ceketimi alıp çıkarken kafamda şu soru belirdi: «Bu çocuk satmayan bir gazetenin nesiyle ilgilenecek?»

İki gün sonra döndüğümde aptallaştım. Gazetenin birinci sayfası, köşedeki kasap Abdi'nin buzdolabı vitrinine dönmüştü. Kollar, bacaklar, kalçalar, göğüsler... Öteki sayfalara da baktım, her taraf cıbıldak avrat fotoğrafları ile doluydu. Gazetenin isminin yanında da büyük bir kuponda şunlar yazılıydı · «Size ev edinme olanağı sağlıyor gazeteniz Bolhaber, kupon biriktir kazan da komşuna de n'aber.»

Bunları yapan delikanlıyı çağırmak üzere yerimden doğrulmaya çalışırıken, kendisi koşa koşa geldi .Daha ben ağzımı açmadan konuştu:

— Hasan ağbi! Gazetenin önünde bir sürü kişi var, sizi görmek istiyorlar.

«Eyvah! Namus düşkünü birkaç kişi başımıza bir iş açmasın?» diye korka korka kapıya yöneldim. Kapıdan çıkar çıkmaz:

— Buyurun, arzunuz nedir? dedim. İçlerinden biri bağırdı:

— Sizde hiç utanma, arlanma yok mu?

Anlamamazlıktan gelmeliydim:

— Var elbette. Hayrola utanılacak bir şey mi yaptık?

— Daha ne yapacaksınız? Olup bitenin farkında değil misiniz?

Anlamaz tavrımı sürdürdüm:

— Yoo...

Başka biri söze girdi:

— Siz bu dilber fotoğraflarını yayınlamaya başlayınca...

İşte sonunda sadete gelmişlerdi. Bu da esas şamatanın şimdi başlayacağının kanıtıydı. Kapıya kiliti takıp, çekip gitmenin zamanı gelmişti. Adam konuşmasını sürdürdü:

— Kilosu 1000 lira olan eti alamayan bizler, 30 lira karşılığında gazetenizi alarak ete olan özlemimizi gidermeye başladık.

Yanlış işitiyor olmalıydım. Emin olmak için kendimi çimdikledim. Canım yandığından «Ah!» diye bağırdım. Neyse ilgilenen olmadı. Adam konuşuyordu:

— Gazetenizin tirajı kaç?

— 15-20 bin arasında.

— Olur mu kardeşim? 400 bin, 500 bin basacaksın ki, yurttaşın gözü et görsün, et...

Onlara söz vererek tirajı 100 bine çıkardım. Maşallah, bizim «Bol haber» 250 gramlık kıyma paketi gibi havada kapılıyordu. Üç ay sonra tiraj 300 bine ulaştı.

Şimdi gazetemizde oldukça önemli, ilginç ve atlatma haberler var. Örneğin «Şaziment abla sorularınızı yanıtlıyor, ne kadar bilgili olduğunu kanıtlıyor» köşesinde «Bekâret zarının kulak zarından farklı olup olmadığına» ya da «Otobüste bir erkeğin kalktığı koltuğa sıcağı sıcağına oturmanın gebe kalmaya neden olup olmayacağı» yolundaki sorulara yanıt veriyoruz. Atlatma haberlerimizden ikisinin başlıkları da şöyle:

«Seval Donsuz, sevmiyor ne ak ne de kara donu.»

«Aysel Cacık, fazla sulu ayran içti acep n'olcek sonu.»

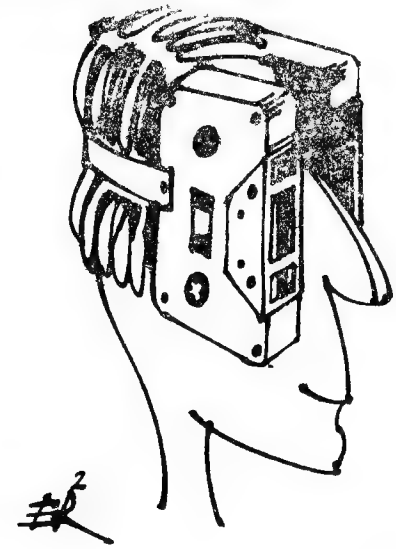

âlimler âleminden

altaydan gelen yiğit (!) SABAHATTİN ÜGEL

KURTULUŞ KAYALI

Sabahattin, kâğıtların üzerine eğilmiş, habire yazıyordu. Şimdi de, 39 ciltlik «Altaydan Attığım Ok Pire Dağını Aştı» başlıklı bilimsel çalışmasının girişini teşkil edecek olan beş ciltten sonuncusu ile uğraşıyordu. Birden aklına geldi. Konuya girmek için beş cilt azdı. Asgari sekiz ciltte çalışmanın zeminini oluşturabilirdi. O halde 39 değil, 59 ciltte bile sorunu kâmil biçimde va'z edemezdi. Hazır yeni cemiyete de girmişken yazmayı hızlandırmalıydı.

Altmışına merdiven dayamıştı. Yazdığı kitaplar üstüste konulsa boyunu aşardı. Önüne hep aşacağı yeni hedefler koymalıydı. Şimdiki amacı yazdığı kitapların Seymen'in boyuna ulaşmasıydı. Nihai amacını ise çok önceden saptamıştı. Kitaplarının kapakları üstüste konulduğunda bunları alttan seyretmek en büyük zevki olacaktı. Her gün yatıp kalkıp en yüce şaman tanrısına dua ediyordu. İnşallah o günleri de görürdü. Öylesine yazmalıydı ki, cemiyet matbaasının basım hızı, kendi yazım hızının gerisinde kalmalıydı.

Resmi kurumlarda kitap bastırmak iyi oluyordu. Çünkü kitabın satıp satmaması onu ırgalamıyordu. Satsa da olur, satmasa da diyordu. Nasıl olsa telif hakkını tak diye cebe indiriyordu. «Deveyi hamuduyla yutmak için» çok ama çok çalışmalıydı. Gerçi Çin'den gelen öğrencilere tez yaptırarak onları kullanıyordu, ama gene de Çamur Başar'ın kitap yazma konusundaki becerisini gıpta ederek izliyordu. Başar, çevresindeki insanlara sadece tashih ve dizin gibi ayak işlerini yaptırmaz, yazacağı kitabı bizzat onlara kaleme aldırırdı. Hiçbir şeye aldırmayan Başar, onun bunun tezlerinin kimi bölümlerini de altına kendi imzasını atarak makale olarak yayınlardı. Seymen bile Mükremin'in notlarını kullanmak amacıyla yanına aldığı Ramses'ten yeterince yararlanamıyordu. Dünyanın en büyük sinologlarından olan Sabahattin, yanında doktora yapan Çinli öğrencilerle nedense Türkçe konuşurdu. Bu çocuklarla Çince konuşmayı genellikle odada kimse yokken denerdi. Başkalarının şahit olup kendisine aval aval bakmalarına tahammül edemezdi.

Vakti zamanında Ünver Işık Kıral'la birlikte Sovyetler Birliği'ne gitmişti. Pazarda dolaşırken Ünver, «Sabahattin hele bir konuş» diye rica etmişti. Bir türlü konuşamamıştı. Son Çin ziyaretinde Çince konuşmaya yanaşmamıştı. Eski Çinçeyi bildiğini, yenisini kıvıramadığını belirtmişti. Sonra da bir konferansta ağzını yüzünü kırarak İngilizce diskur çekmişti. Dinleyenler ise hangi dilde hitap ettiğini oldukça geç anlamışlardı. Tarzanca mı konuşuyordu yoksa?

Sabahattin, büyük işlere önem verdiği için ders gibi fuzuli şeylerle ilgilenmeye pek zaman ayırmazdı. Son zamanlarda dev eserlerini yazmakla ve yeni cemiyette külah kapmakla iştigal ediyordu. Koca koca eserler yazan büyük âlimlerin yönetim kurullarına girmesini istiyordu. Bir de yurt dışı bilimsel ziyaretler üzerinde duruyordu. Onun için alışkanlığı veçhile bugünkü dersini gene kırk dakika yapacaktı. İkinci ders saati süresince de odasında oturacaktı. Derse zaten beş on dakika geç giriyordu. Çantasıyla anfiye girerken olağanüstü ciddiydi. Çantasını kürsüye bıraktı. İki elini beline koydu. Şöyle bir arkaya doğru kaykıldı. Tekleyen plak gibi her ders aynı şeyi anlatıyordu.

— Çocuklar. Ev kültürü, yiyecek kültürü, giyecek kültürü, içecek kültürü ve seyahat kültürü çok önemli konulardır.

Arka sıraları tercih eden İlhan, oldum olası yanyana oturduğu Sevda'ya çoktandır sevdalanmıştı. Bir türlü sevgisini açıklıyamıyordu. Konuşurken gözlerinin içine bakamadığı gibi, rahat da olamıyordu. Lafı hep dönderip dolaştırıyor ve saded dışı kelam ediyordu. Onun için «Bari "Çağları Aşan Kült Türküsü" yapıtını okuyayım» diye düşündü. Belki sınavda faydasını görürdü. İlhan ın kitabı okurken gülümsediğini gören Sevda,

— Niye gülüyorsun?.. diye sordu.

Soru üzerine İlhan okuduğu yeri gösterdi. Alçak sesle de okumaya başladı:

— Kışlaktan yaylağa
Yaylaktan kışlağa
At sırtında
Bir ömür
Kömür gözlerin
Kömür
Ne de tatlı geçer
Sevgilim
Seninle upuzun
taptaze
dipdiri
Bir ömür.

Sevda,

— Sen de ömürsün... dedi.

«Oh be.» Rahatlamıştı. Kendilerini tutamayıp biraz seslice güldüler. Sabahattin bozuldu. Ulan daha dünkü çocuk iki dersi dört saatlik süreyi aşacak şekilde yapabiliyordu da, kendisi yarım saatlik bir zamanı dolduramıyordu. Olacak iş miydi canım. İşte gene teklemeye başlamıştı. Ağzından çıkan cümlelere bir türlü hakim olamıyordu. Fırsatı kaçırmadı. Öğrencilere çıkışmak suretiyle beş on dakika daha kazanabilirdi.

— Gülüşüp durmayın da iyi dinleyin. Çünkü benim anlattıkları-

mı ne Rusya'da öğrenebilirsiniz, ne de Amerika'da.

Adanalı genç Cumali, aniden dikkat kesildi. Yanındaki Kazım'a birşeyler söylemek gereksinimini duydu.

— Allahıma doğru söylüyor gardaş. Bırak Amerika'yı ve Rusya'yı, dünyanın hiçbir yerinde böyle zırva dinleyemezsin. Afrika'da bile. Eski hoca az bile söylemiş bunlarda orta mektep öğrencisi düzeyinde kafa yok derken. Bu hocalar hâzâ aptal.

Sabahattin hoca kendisinin dünya çapında bir âlim olduğunu belirtiyor, Sovyetler Birliği, Çin ve son Amerika seferini anlatıyordu. Öyle dallandıra ballandıra bahsetmek istiyordu ki, —Teklediği için pek tatlanmasa da— sanırsın bir padişah eskisi dünya fethine çıkmış. Her gittiği yerin âlimleri de onu el üstünde tutuyorlardı. Yabancı âlimler onunla tartışmak ne kelime, soru sormaya bile cesaret edemiyorlardı.

Gene bir konuda takılmıştı. Dönderip dolaştırıp aynı şeyleri tekrar ediyordu. Saate bir göz attı. Zilin çalmasına daha beş dakika vardı. Bir başka konuya dalmalıydı. Hazır şahlanmışken gürzü küffar üzerine fırlatmanın tam zamanıydı.

— Bu dersi vakti zamanında makinistlerin seçtiğini biliyorum. Bu çocuklar benim istediğim gibi yazmazlarsa kalırlar.

Tam bu sırada aşka gelen Ahmet kendini kaybederek bağırdı:

— Çal kılıcını küffara! Yettim Sabahattin!

Öğrenciler gülüşmeye başlayacakken Sabahattin «Aferin oğlum Ahmet. Sen bu yolda devam et. Gel seni alnından bir öpeyim» dedi.

Dudağını Ahmet'in alnına yapıştırmıştı ki, dersi bitiren zil çaldı ve Sabahattin cehennem azabından kurtuldu. Alnında biriken ter taneciklerini sildi. Çantasını eline aldı ve kaz adımlarıyla anfiden ayrıldı.

*
* *

Sabahattin son zamanlarda zıvanadan çıkmıştı. Eski hoca Hurşit'in Mektebini yazıyordu. Sabahattin'in yazılacağı ilanını da yapmıştı. Ondan olsa gerek, Sabahattin hiç değilse erkekliği elden bırakmamaya çalışıyordu. Yağmasa da gürlüyordu. Keskin sirke küpüne zarardı. Susup otursa daha iyi ederdi. Sabahattin'den hikâye değil, roman çıkardı, roman. Müzevirliği, «Karakolda doğru söyler, mahkemede şaşar» başlığı altında iyi bir roman olabilirdi. Keza ülke dışı seyahatleri de.

Yılların yıpratamadığı, yoramadığı Sabahattin Ügel sanki meydan nutku çekiyordu. Rüzgâr ekip fırtına biçiyordu. Eski hocanın öğrencilerine sabah akşam zılgıt çekerken kendinden geçiyordu. Makinist olan öğrencileri gözlerinin renginden seçiyordu.

— Bu dersi eskiden veren adam, ilk devirlerde eşcinsellik ve zinanın olduğunu, bunların oldukça yaygın bir mahiyet arzettiğini söylemiş. Haltetmiş! Hem de boyunca! —Düşündü. Amma da laf ettik. Adamda boy da yok ki.— Aklına bir deyiş geldi. İyi de olurdu ha! «Nerede bir bodur, Allahın belası odur.» Yok, yok olmaz. Bu laf bana da cuk oturur.— İlk devirlerde zina yoktur. Zinanın cezası da ölümdür, ölüm.

Sosyoloji bölümünden Selim «Zina yoksa neden zina için ceza konulmuş?» diye soracak oldu ama hemen konu dışına çıktığı gerekçesiyle hoca tarafından susturuldu. Selim bunun üzerine Seymen'in ciddi tarih çalışmalarındaki devlet büyükleri gibi içinden konuşmayı yeğledi.

— Yok be gülüm. Öyle tatlı tatlı şakıma be bülbülüm. Senin o dediğin bir romandaki Sünbülün. Sabahattin! Sabahattin! Kendine gel be iki gözüm. Senin bu yaptığın zulümdür, zulüm. Yazıktır be sana sünbülüm.

Halbuki eski hoca kendi düşüncelerini hiç belirtmeyip, Seymen'in bir kitabından cinsellik üzerine bir kısım okumuştu. Neler neler yazıyordu Seymen. «İlk zamanlarda erkekler kadınları önce koşturup yorar sonra severler» diye yazıyordu. İlk devirlerde bakire kız bulmanın zorluğundan dem vuruyordu. Irza geçme olaylarının zorla olup olmadığına dair ciddi (!) sosyolojik tahliller yapıyordu. Eşcinselliğin mevcudiyetinden ısrarla bahsediyordu. Bu münasebetsiz davranışın komşulardan kapıldığına dair mütalâa serdediyordu. Eski hoca coştukça coşmuştu. Gerçi başkaları gibi bir pencereden diğerine küfrederek koşmuyordu ama hem milleti katıla katıla güldürüyor, hem de kendisi en keyifli haliyle gülüyordu. Ağzı da çok bozuktu. «Bunlar bir sosyete zillisinden daha ahlaksızdır» diyordu. «Bunlara kızılmaması gerektiğini, acınılacak kişilerden ders alan öğrenciler adına üzüldüğünü» söylüyordu. «Sözünü ettiği hocaların üniversiteye çok gerekli olduğunu, bu tip hocalara ders anlattırılarak öğrencilerin gülme gereksinimlerinin karşılanabileceğini» belirtiyordu. Çünkü «Tecrübeyle sabit, ben artık yerli ve yabancı mizah yazarlarını okuyamıyorum. Mizah kitapları yerine büyük ilmi kitapları okuyorum.» diyordu. Ama işin daha komik olan tarafı başka. Büyük âlimler, içinde sözü edilen bölümün yer aldığı Seymen'in kitabını büyük ödül alması için bir bilim kurumuna öneriyorlardı. Üniversitenin orta yeri resmen tiyatro olmuştu.

Altaydan gelen yiğit, bütün bunları biliyordu. Kendisine durum anlatılmıştı. Ama o durumu öğrenmesine karşın bilmemezlikten gelmekte direniyordu. Seymen'le gırgır geçecek, onu eleştirecek kertede yiğit değildi ki. Zaten dürüst olsa çok daha önceden kalemi eline alıp Seymen'in bu tür hükümlerini eleştirirdi. Kendi gözündeki merteği görmeyip, onun bunun gözündeki çöple uğraşıyordu. Öğrencinin karşısında madara olmak fena koyuyordu. «Ah şu ihtiyarlık» diye düşündü.

Hoca takımı, öğrenciye «Bir boktan anlamıyorsunuz!» demekte sanki yarış halindeydi. Sabahattin'in, yazdığı kitap için öğrenciyi kullanması gibi, bir başkası da, öğrencinin ürettiği espriler üzerinde kısmen oynayarak oyun yazıyor ve bunu kendi adıyla sahneliyordu. Yakında da aynı biçimde oluşturulmuş bir diğer oyunu sahnelenecekti. Yok sa bu kitaplar, bu oyunlar öğrenci bir boktan anlamadığı için mi bir boka benzemiyordu? Aslında ülkede bilimin seviyesi öğrencinin bilgi birikimi yetersiz olduğundan düşüktü. Eğer öğrenciler dört dörtlük olsalar Türkiye'de üst düzeyde bilimsel yapıtlar üretilebilirdi.

Sivas'lı Evrim ve Elazığ'lı Kerim, hocaların aşağılayıcı davranışlarına karşı tepki göstermek niyetindeydi. Birisi evvel eski, diğeri yeni yeni kendi konusunda derinleşmeye kararlıydı. İnsanın içini aydınlatan sevinç pırıltısını bunların gözünden silmeye hiç kimsenin hakkı yoktu. Fakat süreç içinde «herkes haklı» mantığı geçerlik kazanacaktı. Ve giderek gepegenç insanların davranışlarını suratlarındaki onurlu hüzün belirleyecekti. Çünkü, onlar da anlayacaklardı ki, bu ülkede okumadan âlim - yazmadan kitap olunabiliyor.

Karikatürde Tip ve Tipleme

Karikatür kişisi ile gerçek kişi

Ümit SARIASLAN

Yalçın Çetin, «Siyasal kişilerin çizgilerle simgeleştirilmesi» üzerine şöyle der: «Hepimizin tanıdığı bu kişiler, yaşamlarıyla değil, yaşantılarıyla girmişlerdir karikatürlere; tıpkı tarihe girdikleri gibi: Etten kemikten çıkıp çizgiye bürünmüşlerdir. Yalçın Çetin, kişilerin bu yoldan soyutlanmasını yapmaktadır (1).

Bu açıklamadan ilk ağızda yansıyan, sanat yapıtının bu arada karikatürün de bir soyutlama ürünü olduğudur. Soyutlamanın aracı, karikatürde çizgi; edebiyatta söz, sözcük, resimde renktir, desendir. Heykelde taştır, çimentodur, ağaçtır... Tüm sanatlar gibi karikatür de insanı anlatır. İnsanın insanla, insanın toplumla, dünyasıyla, ilişkisini.. İnsanın kendi kendisiyle ilişkisini.. İnsan ve davranışlarını betimler, karikatür. İnsanların ve olayların çizgi aracılığıyla, çizgiyle soyutlamasına dayanır karikatür. Bu soyutlamanın özgünlüğü ve özgüllüğü de kullandığı araçtan, çizgiden kaynaklanır.

Her sanatçı gibi —belki de tüm sanatlardan daha belirgin olarak— karikatürcü de «tip»lerle anlatır anlatacağını. İki kesimde sıralanabilir bu «tip»ler. Birincisi «hepimizin tanıdığı» ya da tanıdığını sandığı tipler. İkincisi sanatçının yarattığı, ilk bakışta «tanıyamadığımız» ancak izledikçe kendimizi aynasında bulduğumuz tiplerdir. Birinci «tip»leri zamanla, yaşananın ve olayların sıcağı söndükçe unutabiliriz belki. İkincilerse bir süre sonra bakmışsınız aramıza karışmış, yaşıyorlar.. Kolayına unutamazsınız.

İster birinci kesimdeki «tip»ler, isterse ikinci kesimdeki tipler olsun, karikatürde yeniden ve yeni biçimde, «çizgi kişileri» olarak doğarlar. Karikatürcünün yaşamı ve insan ilişkilerini kendi tasarımlarına karşılık verecek biçimde, kendi önceleyiş, önemseyiş ve seçişi ile imgesel olarak örneklemesiyle oluşur, çizgi kişileri...

Bu işlem, dört ana elemanın birbirleriyle kuracakları sağlıklı ilişkiyle gerçekleşir. Bu elemanlar: Kişi (bizler, insanlar). Karakter (bir tek insanda, kişide, başka insanları da ilgilendiren, tipik olan, genel olan...), Eylem (karikatürün omurgası, mizah yüklü ya da mizah yüklenmiş çelişki; olay, olgu, olmuş ve olagelen..), Kompozisyon (Mesajın görselleşmesini, somutlaşıp vücut bulmasını kuran çatı, çizgisel inşa.. Soyutlamanın son aşaması.. Karikatür, karikatür dediğimiz görselleştirilmiş imge)dur.

Karikatür kişilerin, sokaktaki kişiden, «hepimizin tanıdığı» kişilerden ayrımı nerededir.. Karikatürde «tanıştığımız» kişi, gerçekteki kişi midir... Bu ayrımın sınırlarını saptamak mümkün müdür.. Karikatür tipinin, kişisinin oluşmasını belirleyen dörtlü sürece, sanatçının egemenliği sorununa geliyoruz..

Sanatçı, insandan ve toplumdan bilincine yansıyanı nasıl ayıklayıp, seçip, değerlendirip, yeniden ve yeni bir biçimde görselleştirerek sunacaktır.. Bu seçip ayıklama ve yeniden değerlendirme, her iki kesimdeki «tip»ler için gerekli ve zorunlu bir sanat işlemidir..

«Her bir insanda ve tüm öteki canlıların, görüngülerin, nesnelerin, süreçlerin her birinde, genel olan niteliklerle, bireysel olan nitelikler, biribirinden yalıtık (izole) durumda bulunmazlar, birbirine sıkı sıkıya bağlı ve birbiri içine girişmiş durumda bulunurlar. Genel olan, türsel olan asal yan, hiçbir zaman «bireysel»in dışında, ya da bireysel olan yan bulunmaksızın varolamaz, fakat her zaman ancak **bireysel yoluyla dile gelir,** «bireysel»de ifadesini bulur. Demek ki, bireysel olan da her zaman genel, tür sel, asal özellikleri içermektedir, ne var ki «bireysel»in içindeki bu genel, ancak çok değişik tarzlarda görünür olabilmektedir.

Örneğin bireysel, genel'in, türsel'in ,asal'ın çok belirgin ve etki bir ifadesi olarak ortaya çıkabildiği gibi, onu daha örtük ve daha az belirginlikle de dile getirebilir ve nihayet bu ifade son derece zayıf da kalabilir.» (2).

Karikatürcünün kullandığı araç dışında, çizgisi dışında, yaratıcı eylemini belirleyen mantık, romancının, ozanın, ressamın, heykeltraşın eyleminin bir benzeridir kuşkusuz. Sanatsal yaratma imgeler yoluyla gerçekleşmektedir hepsinde. Ancak, karikatürde işi çizgilere dökmek, çizginin kalıbında tipik olanı, belirleyici olanı, üstelik mizahi bir yük ve çelişkiyi de taşıma sorumuyla vermeye çalışmak zoru vardır. Tipik olanı, mizahi yük ve çelişkinin çizgisel çatısında çizgi sanatının olanaklarıyla daha da yoğunlaştırarak vermek, karikatürün varlık nedeni olduğu gibi, sıkıntı kaynağıdır da..

Yalçın Çetin'in sözlerine dönersek, «hepimizin tanıdığı» ya da tanıdığını sandığı bu «kişiler» ister sokağımızın sıradan insanı olsun, ister «siyasiler» olsun, hiçbir zaman yalnızca, olduğu gibi, ilginç değildir. Yalçın Çetin'in **yaşantı** diye altını çizdiği de işte, o kişi ya da olaydaki belli bir toplumsal dönemi, olguyu, oluşumu temsil yeteneğidir. Çizgilerle kurulacak bir çelişki evreninde, düşünsel bir sonuca, çıkarsamaya varışı kolaylaştıracak olandır. Tipik olay ya da kişidir. O yeteneğin sınırlarıdır. Bu sınırların —veri olanın— sanatçı tarafından genişletilebilmesi ümit ya da olanaklılığıdır. Bu olasılığı ve genişletilebilme olanağını sezdiği olay ya da kişi'ye, kişilik'lere ilgi duyar, karikatürcü.. Kişi, karakter, eylem, kompozisyon süreci içinde doğacak karikatür kişisini sezdiği için sahiplenir ona. Karikatür kişisi'nin «prototip»idir, o sezginin konusu..

Çizer, «toplum açısından anlamlı, önemli olan asal özellikleri, inandırıcı biçimle **görselleştirme**(sine) hizmet edecek, türsel bakımdan (böylesi - Ü. S.) **tipik** yaşam görüngülerine» (3) yoğunlaştırmaktadır dikkat ve yaratıcılığını..

Çizer, yazının sayfalarla betimleyip, tip'lediğini sınırlı bir alanda çizgiyle kotarma durumundadır. Prototip'i seçmek ya da tipik olanı

sezmekle iş bitmemektedir. Seçilen «kişi»nin, prototip'in kâğıt yüzeyinde çizgilerle —yeniden— kurulacak bir eylemdeki tavrı, davranış ya da konumu, bu konumun belirlenmesinde çizerin yorumu, sanatçı gücü, ifadenin açık, örtük ya da zayıf, hatta ortadan kalkmasını getirebilecektir.

Pospelov'un, sanatın özgüllüğünü açıklarken söyledikleri, karikatür için de, söylenmiş gibidir: «Karikatürcü, görüngülerin daha da tipik olmalarını sağlamak için, yani onların genel, asal nitelikleri daha da belirgin biçimde dile getirmelerini sağlamak amacıyla, kendi imgelerinde o görüngülerin bireyselliklerini **değiştirir** (4). Burada da çizgisel bir düzlemde **«yaşamın yaratıcı bir tipikleştirilmesi»** söz konusudur (5).

Böylesi bir soyutlama, tipikleştirme sürecinde çizgileşen, çizgilerde yeniden ve «daha yoğun» yansıtılan «tanıdık kişiler» tıpa tıp, gerçekteki kişiler olmaktan çıkmışlardır artık. Bu, çizgilerden kurulu, çizgi aracılığıyla, çizgiyle ortaya çıkan **yeni** «kişi»ler, gerçek yaşamdaki esin kaynakları tipik kişiler dolayısıyla, karikatüre gelseler bile.. Çünkü, çizer, onları seçme'sine gerekçe tuttuğu özelliklerine artı ya da eksi düzeyde yaklaştırıp ya da uzaklaştırmıştır.

İnsanı betimlerken, toplumsal bir durumu anlatırken, izleyiciyi, sanatçının kendi düşünsel ve toplumsal idealleri (seçmesi) doğrultusunda belirlenecek bir algılama konumuna sokmak için yapılır bu. Böylece, yaşarlık kazanacak olan yeni kişiler'le, karikatür kişileri ile çizer de, yazar gibi, yaşamı, yeni bir biçim ve konumda yeniden ve yoğun yansıtır bize..

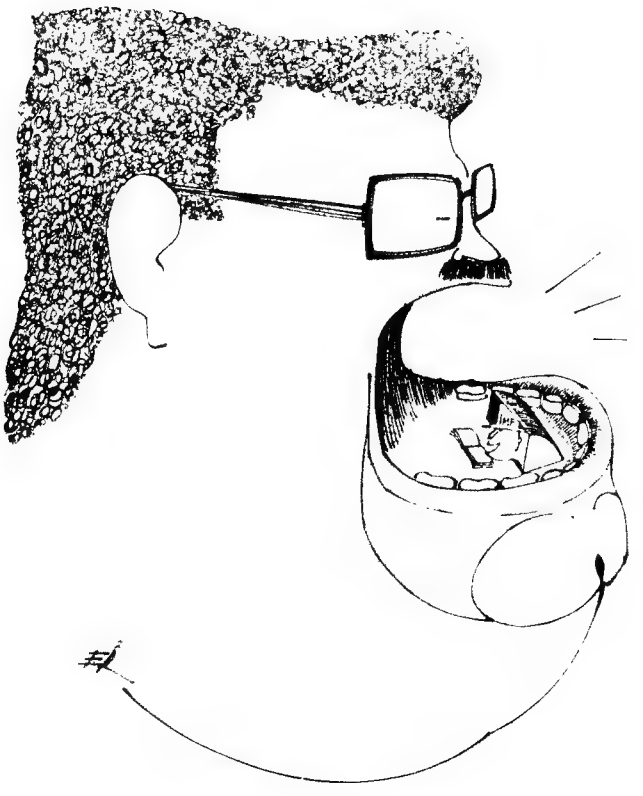

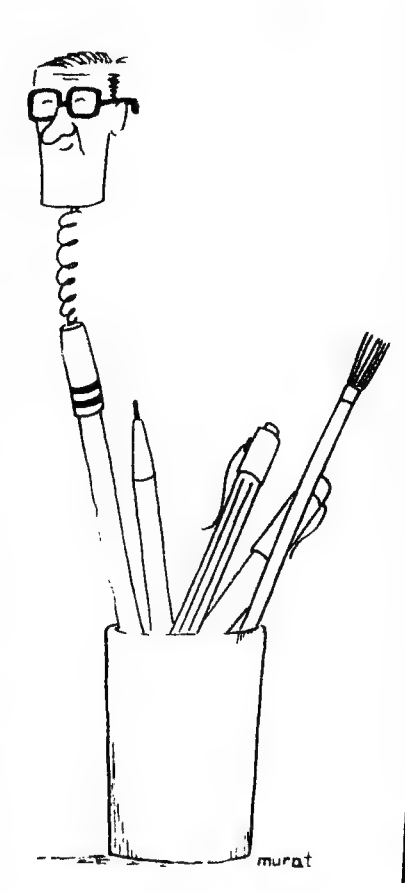

---

(1) Yalçın Çetin'i Yitirdik, Milliyet Sanat. Sayı: 228, 1977.

(2) Gennadiy N. Pospelov, Edebiyat Bilimi. C. I. Çeviren: Yılmaz Onay. 1984.

(3) a.g.y.

(4) a.g.y.

(5) a.g.y.

Cumhuriyetimizin 60. yılına armağan!

İş Bankası Kültür Yayınları "Cumhuriyet Dizisi."

Cumhuriyetimizin 50. yılında yayınlanan ve her kitabı birkaç baskı yapan "Cumhuriyet Dizisi"... Yeni yazarlarla, 1973 - 1983 dönemindeki gelişmelerin eklenmesiyle yeniden yayınlanıyor. Dizideki her kitap, konusuyla ilgilenenler için bir başucu kitabı. Dizi tümüyle, bütün aydınlar için, Cumhuriyet sanatının ve kültürünün bir panoraması

Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi
Nurullah Berk
Kaya Özsezgin (Çıktı.)

Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi
Ferit Öngören
(Çıktı.)

Cumhuriyet Dönemi Türk Karikatürü
Semih Balcıoğlu
(Çıktı.)

Cumhuriyet Dönemi Türk Kâğıt Paraları
Cüneyt Ölçer
(Çıktı.)

Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu
Prof. Dr. Metin And
(Çıktı.)

Cumhuriyet Dönemi Türk Heykeli
Hüseyin Gezer
(Çıktı)

Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı
Prof. Dr. Metin SÖZEN
çıktı

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri
Orhan URAL
(Çıktı)

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

"Kitap dostları için en sağlam güvence"

Bellibaşlı kitapçılarda ve Satış Mağazalarımızda.:.

Satış Mağazalarımız. İstanbul'da: Dolmabahçe Cad. 29, Beşiktaş, Tel: 160 71 88 • Bağdat Cad. 296/4, Erenköy, Tel: 356 01 68 • Tavus Sok. 6, Kadıköy, Tel: 388 15 80/29 **Ankara'da:** Meşrutiyet Cad. 10, Bakanlıklar, Tel: 17 02 66 İzmir'de: Turkiye İş Bankası Konak Şubesi bitişiği, Tel: 12 22 20 24

DUYURULAR

ÇAĞDAŞ TÜRK KARİKATÜRÜNDEN BİR KESİT SERGİSİ

Çağdaş Türk Karikatüründen Bir Kesit Sergisi İsviçre'de büyük ilgi gördü. Nisan ayında Zürih Paulus Akademi'de açılan sergide 20 karikatürcümüzün yapıtları yer aldı. Sergiye katılan çizerler şunlar: Ali Galip Altunçul, Oğuz Aral, Semih Balcıoğlu, İsmail Biret, Erdoğan Bozok, Ferruh Doğan, Ali Ulvi Ersoy, Ercan Akyol, Metin Gürel, Beytullah Heper, Musa Kart, Erdoğan Karayel, Fuat Kırcalı, Tan Oral, Atila Özer, Semih Poroy, Turhan Selçuk, Nehar Tüblek ve Raşit Yakalı. Sergi açılışında bir konuşma yapan Fuat Kırcalı, Türk karikatürünü ve Anadolu mizah geleneğini anlattı.

HALİÇ'İ KURTARALIM KONULU YARIŞMA DÜZENLENDİ

Güzel Haliç Lions Kulübü, Nisan ayında «Altın Boynuz Ne Alemde, Altın Boynuzu Parlatalım» konulu bir karikatür yarışması düzenlendi. Şadi Dinççağ'ın anısına düzenlenen yarışmanın ilki geçen yıl yapılmıştı.

SİMAVİ KARİKATÜR YARIŞMASININ İKİNCİSİ DÜZENLENDİ

Hürriyet - Simavi Vakfı, geleneksel Simavi Uluslararası Karikatür Yarışması'nın ikincisini düzenledi. Bu yarışma ile ilgili ayrıntılı bilgi «Hürriyet Vakfı Uluslararası Karikatür Yarışması Cağaloğlu - İstanbul» adresinden alınabilir. Yarışmaya son katılma tarihi 25 Mayıs 1984. Bu yarışmaya geçen yıl katılanların karikatürlerinden oluşturulan albüm de yayınlandı.

SAMSUN'DA SERGİ

Muammer Kotbaş ve Ali Kâmil Uzun, 1. Samsun Sanat, Kültür - Kitap ve Turizm Fuarında ortak bir karikatür sergisi açacaklar. Sergi, 12 - 21 Mayıs tarihleri arasında açık kalacak.

BİBER DERGİSİ

Federal Almanya'da «Biber» adlı mizah dergisi Uğur Durak yönetiminde yayınlanmaya başladı. Türkiyeli sanatçılardan da yazı ve çizgi bekleyen derginin adresi şöyle: Hohenstaufenring 48 - 54 5000 Köln 1 Federal Almanya. Çalışmaların, her ayın 8'ine dek yollanması gerekiyor.

MİLLİYET SANAT DERGİSİ KARİKATÜR YARIŞMASI DÜZENLEDİ

Milliyet Sanat Dergisi, Abdi İpekçi'nin anısına «1984 - GENÇLERİMİZ» konulu bir karikatür yarışması düzenledi. Bu konudaki ayrıntılı bilgi, derginin her sayısında yayınlanmaktadır.

EFKAR-I AŞK MAKAMINDAN BİR MISRA

Firuz Kutal'ın çizgileriyle katıldığı «Efkar-ı Aşk Makamından Bir Mısra» adlı sergi 5 - 15 Mayıs tarihleri arası Ankara Dost Sanat Ortamı'nda izlenebilir. Sergide, şiirleriyle Gülay Aydın, müzikleriyle Ayhan Odabaş, Erhan Şakar, Onur Toparlak ve Erkan Yamak yer alıyorlar.

«BİR TARİHSEL DÜŞ»

Fuat Örer'in «Bir Tarihsel Düş» adlı yapıtı, Kaktüs Yayıncılık - Türk Gülmece Dizisi'nin ilk kitabı olarak yayındandı. PK 282 Şişli - İstanbul adresinden istenebilir. Fiyatı 200 lira.

Serdar Günbilen ve Zafer Temoçin, DEM adlı mizah kitapçığı yayınladılar. 50 liralık pul yollayarak, Serdar Günbilen, İstanbul Cad. No. 68 Bakırköy - İstanbul adresinden edinebilirsiniz.

ÜSKÜP '84 KARİKATÜR YARIŞMASI ŞARTLARI

Yugoslavya'da 16. Üsküp karikatür yarışması düzenlendi. Yarışma ile ilgili verilen bilgiler şunlardır:

Yarışma Haziran ayında sonuçlanacaktır.

* Konu: **«BENİM TEMAM» (My theme)**

* Boyut: Karikatürler mutlaka 50×35 cm. veya 35×35 boyutlarında olmalıdır.

* Adet: Çizerler, yarışmaya bir yapıtla katılabilirler.

* Son kabul tarihi: 25 Mayıs 1984

* Ödüller:

Büyük Ödül: Altın plaket ve 50.000 Dinar
İkinci Ödül: Gümüş plaket ve 20.000 Dinar
Üzüncü Ödül: Bronz plaket ve 10.000 Dinar

Bazı özel ödüller ve uluslararası jürinin vereceği diplomalar da olacaktır.

Yarışma sergisi, Üsküp'den sonra Saraevo, Belgrad ve New York'ta da tekrarlanacaktır.

* Organizasyon komitesi, çizerlerden ayrıca satış amaçlı «TELEVİZYON» konulu karikatürler de beklemektedir. Düzenlenecek olan bu sergiye katılmak isterseniz, karikatürlerinizin arkasına satılmasını istediğiniz fiyatı da yazarak yollamalısınız.

*** Adres: REDAKCIJA «OSTEN»**
World Cartoon Gallery
P. Fah 383 91000 SKOPJE
YUGOSLAVIA

Mizah mı Gülmece mi ?

Eskiden herkes mizah diyordu. Şimdi bu sözcüğü türkçeleştirerek «gülmece» diyenler var. Ama bu da tam karşılamıyor mizah kavramını. Gülmece deyince insanın aklına iz bırakmayan, gülünüp geçilecek nesneler geliyor. Bulvar komedileri, bulvar esprileri, karikatürleri, yazıları birer gülmecedir. Güldürmekten başka amaçları yoktur onların. Toplumsallıkmış, düşündürmekmiş, eğitmekmiş, ders, ibretmiş.. umurlarında değildir. Sabun köpüğü, saman alevidirler.

Günümüz okurları, okur yazarları da gerçek birer okur yazar değildir. Çoğu bakar - karıştırır - atar'dır. Bir mizah dergisini alıp da okumak, üzerinde düşünmek işlerine gelmez, berberde, otobüs, tren beklerken, plajda güneşlenirken, vapurda, otobüste şöyle bir karıştırıp bakmak yeter kendilerine. Sözde müzikallerdeki belden aşağı espriler, sözde mizah dergilerindeki çarşaflı, televizyonlu yazılar, karikatürler oyalar onları, vakit geçirtir. Dergiyi ya da gazetenin gülmece sayfasını güya okuduktan (!), şöyle bir göz attıktan sonra fırlatıp atarlar, saklamak, evde okumak işlerine gelmez.

Ne yazık ki kimi gülmece dergileri onların bu duygularını körüklemekte, bir zamanlar büyük Türk filmi çeviren artistlerin, rejisörlerin tutundukları dala gülmece sayfası, dergisi yönetenler de tutunmaya çalışarak, «Halk böyle istiyor» diyerek mizahı arabeskleştirmektedirler. Gazeteler roman tefrikasını çoktan bırakmışlardır artık. Fotoromanlar gözdedir şimdi. Gülmece sayfalarında, dergilerinde saçma sapan espriler, Suavi Süalp taklidi yazılar, komiklikler sırıtmakta, çıplak kadın resimleri, karikatürleriyle süslenip bezenmektedir sütunlar.

Evet, mizah güldürmektir ama sulu gülmece değildir. Eksiklikleri, aksaklıkları vurgular, taşlar, yerer. Güldürürken düşündürür. Mizahçının görevi okuyucuları pişmiş kelle gibi sırıttırmak, güldürerek boşalıma yöneltmek, rahatlatmak değildir. Gerçek bir mizahçı güldürürken düşündürür, rahatsız eder, eksiklikleri vurgularken kafada çözüm yolları aratır, zekâyı yoğurur, adeta yeniden yaratır.

Günümüz gülmeceleri gülgeç üstadı! Oysa Gül - düşün olmalı amaçları. Boş, yoz gülmece ürünleriyle palyaçoluk yaptıklarını farketmeli, «halk böyle istiyor» kolaycılığının arkasından çıkmalı, kurtulmalı. Evet, güldüreceksin ama güldürün bilinçli bir güldürü olacak. Ayağı kayan insana herkes güler. Ama bu sağlıklı bir gülme midir? Yapılan miazh, halkı kötü duruma düşürüp gülenlerin ayağını kaydırmalı, hiç olmazsa bu arzuyu, isteği, emeli vermeli, yol, yön göstermeli.

Aydın dediğin okuyup yazmalı, bakıp atar değil gerçek okur yazar olmalı. Bakmak için almamalı gazeteyi, dergiyi. Okuduktan sonra yazmalı düşündüklerini bir kenara, göstermeli bir başkasına yazdıklarını, düşündüklerini ya da gazete, dergi yöneticisine göndermeli saptadığı eksiklikleri, aksaklıkları, çirkinlikleri...

ERHAN TIĞLI

MAL

NURETTİN İĞCİ

Karanlık sokakta yürürken biri yanıma geldi :

«Mal var, mal ağbi. Hem de birinci kalite» dedi.

Baktım. İri yapılı, koca bıyıklı bir adam.

«Ne malı?» diye saf saf sordum.

«Türk, Alman ve de Amerikan malı. Hangisinden istersen» diye yanıtladı.

Laf olsun diye;

«İyi ya, ne çeşit mal var?» şeklinde konuştum.

Şöyle bir kasıldı ve :

«Bizde her çeşidi bulunur. Marijuana, toz.»

«Ne tozu?»

«Asfalt tozu değil herhalde. Çekilecek toz.»

«Nerede, kim çekecek?»

«Değirmende sen çekersin... Töbe töbe... Baksana sen benimle dalga mı geçiyorsun?»

«Ayıp ediyorsun kardeşim. Ben senin gibi ekmek parası peşinde koşanlarla asla dalga geçmem. Yalnız konuya biraz yabancıyım da.»

«Anladım, tam malsın. Bunca senedir genellikle yabancı mallarla uğraşıyorum. Şans bu ya ilk kez bugün senin gibi bir yerli malla karşılaştım. Hay Allah! Cık cık...»

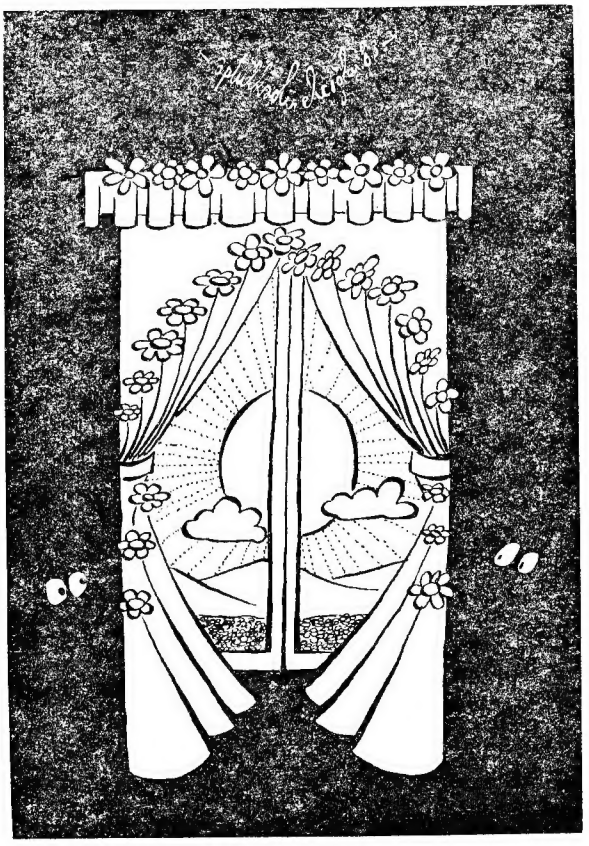

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT

.....

Bir ay geçineceksin asgari ücretle
Hem çocuk doyuracaksın, kira vereceksin hem de.
Ayrıca almalısın buzdolabı, televizyon ve araba
Artanı da en iyisi yatır şaraba.
Kalanını ne edersen et, hiç araştırmayız,
Biz özgür bir ülkeyiz, fazla soruşturmayız.
İstersen tüttür bir malboro, keyfine bak,
Onu beğenmezsen al şu palmaldan yak.
Savurduğun dumanlardan bir köşk kur keyfince,
Şubatta yazlığa gidersin, canın deniz çekince.
Dertlenme süründüm diye, ömür boyu kirada,
Yapacaklar yuvanı bu gidişle yakında.
O zaman çekilirsin ebedi istirahate sen de,
Uzunluğu 1.80, eni tam 1.50, o son beldende.

Ayşe ÜNAL

GAZETECİ TEK SÜTUN FERİT'İN NOT DEFTERİNDEN

Biberli Haberler

MURAT DEMİRAY

Dostlarım, «acı yaz, öylesi daha iyi oluyor..» diyorlar. Oysa bunu söylemelerine gerek yok. Çünkü, bizler diğer bir çok ülkedeki meslekdaşlarımıza göre, haberlerin biberlileriyle daha fazla karşılaşıyoruz. Otobüslerin uçtuğunu, uçakların yere çakıldığını, tüpgazların patladığını, binaların yıkıldığını sık sık yazmak zorunda kalıyoruz.

Bu tür acılı haberlerin artık gazetelerde standartlaşmış sunuş biçimleri var. İsterseniz gazete koleksiyonlarını karıştırıp inceleyin. Olaylar farklı da olsa, yazılanların, yapılan uyarıların fazla değişmediğini göreceksiniz.

İki, üç ay kadar önce arkadaşlarla oturmuş konuşuyor, Türk Hava Yollarının bir süredir kaza yapmamasının nedenlerini araştırıyorduk. Bir arkadaşımız, «Artık uçaklara çok iyi bakım yapılıyor, radarlar iyi işliyor, pilotlar uçuş öncesinde sağlık kontrolünden geçiriliyor» diye tıraşlarken, bir Boeing 727 uçağının piste çakıldığını öğrendik. Sohbeti yarıda kesip, hemen olay yerine, görev başına koştuk.

Esenboğa'ya ulaştığımızda televizyon ekibi röportaja çoktan başlamıştı. Muhabir, kazada bir yakınını kaybettiği için kendisini yerden yere atan bir kişiyi yakalamış, «Neler hissediyorsunuz?» diye soruyordu.

Yanıt almak için de sorusunu sık sık tekrarlıyordu. Sonunda, zavallı kişi, «ahh, ahh» deyip göğsünü yumrukladı. Muhabir de, «Evet sayın izleyiciler. Gördüğünüz gibi, Esenboğa'da acı ve keder hakim» diyerek sözlerini bağladı.

Nedense, röportajın bu bölümü beyaz camda yayınlanmadı. «TRT yetkilileri herhalde artık anlamsız sorularla dolu röportajları yayınlamama kararı aldılar ve pek de iyi ettiler..» diye düşünürken, bu Kurumda çalışan bir arkadaşımızdan, o gün kaza yerinde çekilen filmlerden bir bölümünün banyo sırasında kazaya uğradığını öğrendik..

Özetle, ülkemizde uçakların, trenlerin, otobüslerin ve bilumum motorlu araçların yolaçtıkları kazaların yanısıra çekilen filmler ve yazılan yazılar da zaman zaman kazaya uğruyor. Bu nedenle, yazılan yazıların çoğu da haliyle acılı oluyor..

——oOo——

Bunalımlar Ülkesi

Süleyman HACIMUSAOĞLU

Ekonomik bunalım sürüyor, üretim gerilemekte. Millî Gelir 1.000 doların altına düştü. İhracat yerinde saymakta, ithalat artmakta. Dış ödemeler dengesindeki açık almış başını gidiyor. Enflasyon canavarı azdı. Fiyat artışları önlenemiyor, zamları zamlar kovalamakta, ücretler yerinde sayıyor. Büyüme hızı büyümüyor. Kale gibi bankalar iflas ediyor, dev şirketler zangırdıyor.

İnsanlar çok bozuldu, ahlaksızlık erdem haline geldi. Onur mu? «Anlamadım, yoğurt mu dediniz?» Dürüstlük mü? Bu ağızlar çoktan eskidi, bırak oğlum bu enayilikleri.» Önemli olan birilerini sollamaktır. Varsa da yoksa da, yükselmek gerek. Amaca varmak için izlenecek her yol mubahtır. Ahmet Mehmet'e kazık atıyor, bunu arkadaşlarına övünçle anlatırken gururlanıyor. Fatih Salih'in kuyusunu kazıyor. Ali Veli'nin külahını Selami'ye giydiriyor. Manav müşterisine çürük domatesleri okutuyor. Ayşe Fatma'yı müthiş kıskanıyor. Öğrenci hocasından yakınıyor, hoca öğrencisini anlamıyor. Büyükler gençleri çok küçük, gençler büyükleri çok uzak görüyor.

«Ne kötü, o yeteneksiz şair benden daha iyi şiir yazıyor.» «O edebiyat yoksulu romancı kendinden daha fazla sözettiriyor.» «Zaten halk adam olmaz ,bu halka bir şey anlatamazsın. Koyun azizim koyun.» Gazeteler mi? Hepsi yalan makinası, bütün amaçları daha fazla satmak. Ne ayakları havada filmdi. Televizyon mu? Aptal kutusu, en iyisi video.

Köylü efendimizmiş. Pöh! bu yırtık pırtık giysiler içindeki ezik büzük insanlar mı? Emek en yüce değermiş, geç efendim geç; biz bu lafları çok dinledik. Varsa da yoksa da üretim!

İhracatımız niye artmıyormuş? Bal gibi artıyor. Yakında iletişimsizlik de ihraç edeceğiz. İthalat fazla mı? Yok efendim yok? Daha bir sürü açığımız var. Ne yapalım üretemiyoruz. Hani bizim kültürümüz? Batı'dan alacağız bittabi. Sevgi mi? Onu da ithal edeceğiz, hem de bol miktarda. Kredili, bol faizli sevgiyi niye I.L.F. (Uluslararası Sevgi Fonu)'den almayalım? Üstelik dostlarımız bize yardım etmezlerse çok üzülürler. Çünkü onlar hür dünyanın sevgi ve dostluk bülbülleridir.

Kemerler mi sıkılacak? Elbette zayıflar ve güçsüzler akla gelecek. Çünkü şişman bir insanın kemerini sıkmak daha zordur. Özgürlük mü? Yok efendim, kesinlikle hayır; devleti yıkma, milleti paramparça parçalama özgürlüğü kimseye tanınamaz. Ya düşünce özgürlüğü? Güldürmeyin beni Allah aşkına. Şurda ne güzel geçinip gidiyoruz. Böyle bozguncu fikirler de aklınıza nereden geliyor? Genel Af mı? Genel af yapmak en büyük gaf yapmaktır. Bütün suçlular cezalarını çeksinler, akıllarını başlarına devşirsinler.

Anlamıyorum, niye üniversite profesörleri, doçentler kürsülerinden ayrılıp; holdinglere koşuyorlar? Ne yapsınlar, bozulan ekonomiyi düzeltmek, güdük endüstriyi canlandırmak için cepheye koşuyorlar.. Soyut bilgi üretmekten ve aydın gevezeliklerinden çok daha iyidir, değil mi ama? Niye doktorlarımız, mühendislerimiz dışarıya gidiyor? Özenti azizim. Batı hayranlığı.

Hele bu yazarlar, bu aydınlar... Ne istersin be Adam? İlle de yazacak, ille de tedirgin edecek insanları. İç rakını, geç dalganı. Yazmadan yaşayamam diyorsan; aşk şiirleri, kahramanlık romanları ne güne duruyor? Hatta güreş tefrikaları yayınlat gazetelerde.

Ne olacak bu işin sonu, nereye varır bu gidiş? Sondan bir önceki Türk Devleti bu hallere mi düşecekti? Sebep olanlar kebap olurlar inşallah! Hem işlerin düzelmesi için; önce karışması gerekiyor herhalde. Siyahsız beyaz, gecesiz gündüz, çirkinsiz güzel ve bunalımsız ekonomi olmaz. Yeter ki umutlar eksilmesin, inançlar kararmasın.

Bunalım varmış, kriz varmış, buhran varmış. Olsun, bunların yanında toto var, altılı ganyan, millî piyango, kuponlar, çekilişler var. Kim ipler bunları. Bunalımlar ülkesiymiş! Gülerler adama be!

——oOo——

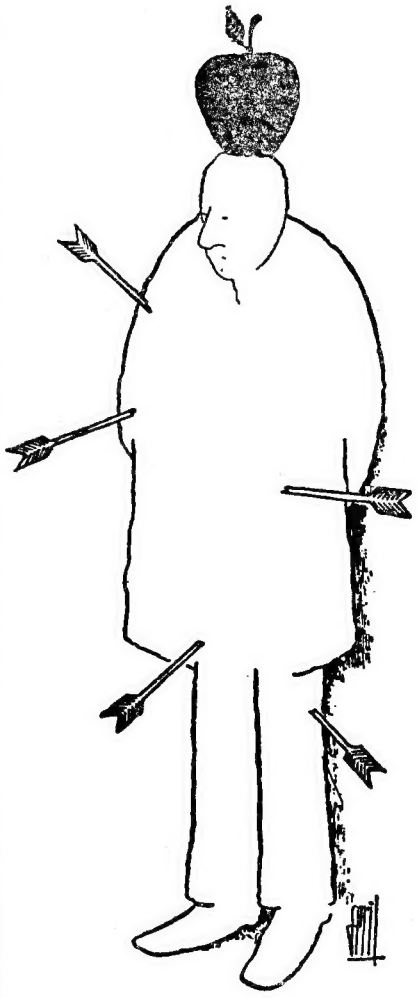

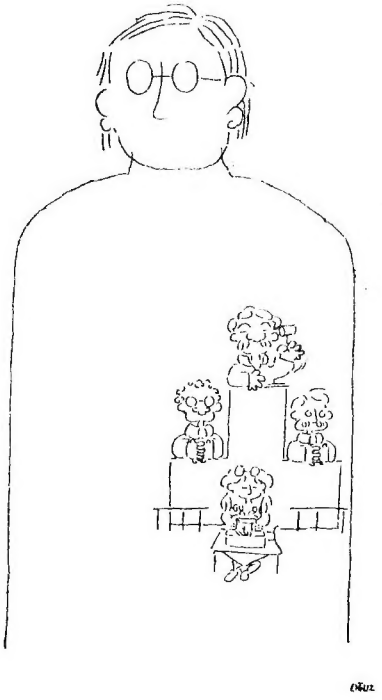

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

OKURLARIMIZA ÖNEMLİ DUYURU

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular peşin sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80,—
2 kitap için 100,—
3 - 5 kitap için 125,—

6 - 10 kitap için, 175— lira olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1.500,— TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal: Yaşayıp Görmek 250,—
Ahmet Rasim: Anılar ve Söyleşiler 300,—
Vedat Nedim Tor: Kemalizmin Dramı 200,—
Prof. Akşit Göktürk: Okuma Uğraşı 2. bası 150,—
Şevket Süreyya Aydemir: Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları 150,—
Prof. Macit Gökberg: Değişen Dünya, Değişen Dil 150,—
Nadir Nadi: Uyarıyorlar, 3. bası 250,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Yol Kesen Irmak 350,—
İlhan Selçuk: Atatürkçülüğün Alfabesi, 2. bası 200,—
Prof. Nusret Hızır: Felsefe Yazıları, 2. bası 250,—
Mehmed Kemal: Şairler Dövüşür 250,—
Oktay Akbal: Dünyaya Açılmak 200,—
Nadir Nadi: Ben Atatürkçü Değilim, 4. bası 200,—
Samim Kocagöz: Roman ve Yazarlık Onuru 200,—

TARİH - ANI - GEZİ - OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal: Türkiye'nin Kalbi Ankara 350,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Ailenin Çilesi Boşanma 200,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Söylev, 12. bası 400,—
Hıfzı V. Velidedeoğlu: Söylev Belgeler 300,—
Azra Erhat: Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı, 2. bası 200,—
Kemal Üstün: Menemen Olayı ve Kubilay, 3. bası 150,—
Oktay Akbal: Geçmişin Kuşları 250,—
Nadir Nadi: Perde Aralığından, 3. bası 250,—
Meral Tolluoğlu: Babam Nurullah Ataç 200,—
Sadi Borak: Öyküleriyle Atatürk'ün Özel Mektupları 250,—
Nadir Nadi: Olur Şey Değil, 2. bası 200,—
Ebubekir Hazır Tepeyran: Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları 200,—
Erol Ulubelen: İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye 350,—
Cemal Madanoğlu, Anılar, 1. bölüm 400,—
Talip Apaydın: Köy Enstitüsü Yılları 300,—

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult: Şarlo 150,—
Kemal Özer: Sanatçılarla Konuşmalar 150,—
Atena Deponte: Yaşayan Kosta 150,—
Benjamin Farrington: Darwin Gerçeği 200,—

- **MUZAFFER ABAYHAN**
  Biz Birbirimize Benzeriz
  1983 Abdi İpekçi Öykü Ödülü 300 Lira
- **SAİT MUNZUR**
  Güldük Yine de (Karikatürler) 150 Lira
- **SELÇUK DEMİREL**
  Bir Acayip (Karikatürler) 200 Lira
- **SEMPE** (Karikatürler) 250 Lira
  SELÇUK DEMİREL
  Kedili Geçmiş Zaman 350 Lira
  EMRE SENAN
  Karakatür 250 Lira
  TONGUÇ YAŞAR
  Tonguç 175 Lira

Bu kitaplar posta havalesi veya ederi kadar pul yollanarak:
SIFIR Dergisi Akay Cad. No: 25/8
Küçükesat - ANKARA adresinden istenebilir.

Ada Yayınları
Adam Yayınları
Akba Yayınları
Alan Yayınları
Alternatif Yayıncılık
Arkeoloji ve Sanat Yayınları
Aydın Kitapevi Yayınları
Atılım Yayıncılık
Arıt Yayıncılık
Belge Yayınları
Bilim ve Sanat Yayınları
Can Yayınları
Cem Yayınevi
Cep Kitapları
Çınar Yayınları
Çağdaş Yayınları
Çağdaş Yayıncılık
Çekirdek Yayınları
Çevre Yayınları
Dayanışma Yayınları
De Yayınevi
Deniz Kitaplar Yayınevi
Dergah Yayınları
Derinlik Yayınları
Dil- Yay Uygulamalı
İngilizce Ev Kursları
Düşün Yayınevi
E Yayınları
Eğitim Yayınları
Eren Yayıncılık
Esin Yayınevi
Fono Mektupla
Öğretim Kurumu Yayınları
Genel Yayıncılık
Gerçek Yayınevi
Gözlem Yayınları
Gündüz Yayınları
Hil Yayınevi
İletişim Yayınları
İmge Yayıncılık
İzlem Yayınevi
İkizler Yayınevi
Kaynak Yayınları
Kaktüs Yayıncılık
Koza Yayınları
Köyün Çocuğu Yayınları
Metis Yayınları
Mavi Bulut Yayınları
Mayıs Yayınları
Oda Yayınları
Onur Yayınları
Osmanlı Yayınları
Örgün Yayınları
Örnek Yayınları
Payel Yayınevi
Ruh ve Madde Yayınları
Sak İngilizce Öğretim Yayınları
Say Kitap Pazarlama
Serhat Kitap Yayın Dağıtım
Sosyal Yayınlar
Söz Yayın
Sözler Yayınevi
Sungur Yayınları
Temel Yayınlar
Uygarlık Yayınları
Üç Çiçek Yayınevi
Varlık Yayınları
Yalçın Yayınları
YA-PA Yayınları
Yasa Yayınları
Yaşantı Sanat Kitapları
Yazko
Yeni Asya Yayınları
Yeni Dünya Yayınları
Yol Yayınları
Yeni Türkü Yayınları
Yaba Yayınları
Yurt Yayınları
Yeditepe Yayınları

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

77 yayınevi

Her türden 5000 kitap

her ay istenen miktarda, indirimli, armağanlı, **elinize teslim,** düzenli katalog, aylık bülten

yüzlerce yeni kitap

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

Üye kayıtları için

İstanbul: Türkocağı Cad. 39-41 Cağaloğlu
Ankara: Konur Sok. 24/4 Yenişehir
İzmir: Halit Ziya Bulvarı 65/3
Adana: Atatürk Cad. THK İşhanı Kat 2/13

Cumhuriyet Kitap Kulübü broşürü istiyorum.

Adı, Soyadı :.....

Adres :.....

.....